

รายงานศึกษาเพื่อเสนอ
การจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ”

โดย

รศ.ดร.ประยูร ศรีประสาธน์

เสนอต่อ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

397.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ร รายงานการศึกษาเพื่อเสนอการจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ”.
กรุงเทพฯ : กลุ่มประชาสัมพันธ์สภาการศึกษา สกศ., 2547.
53 หน้า
ISBN : 974-92191-4-7
1. การศึกษา -- ประวัติ
2. ชื่อเรื่อง

รายงานการศึกษาเพื่อเสนอการจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ”

สิ่งพิมพ์ สกศ. ฉบับที่ 73/2547
ISBN 974-92191-4-7
พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2547
จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม
จัดพิมพ์และเผยแพร่ กลุ่มประชาสัมพันธ์สภาการศึกษา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 กระทรวงศึกษาธิการ
 ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทร. 0-2668-7123 ต่อ 1116-1118
 โทรสาร 0-2243-0083
 Web Site : <http://www.onec.go.th>
พิมพ์ที่ บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด
 1, 3 ซอย 48 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน
 เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
 โทร. 0-2883-0417-8 0-2434-9447 โทรสาร 0-2883-0419

คำนำ

การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีเจตนารมณ์ให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยทุกรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคนของประเทศและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาอยู่ในอันดับแรกของกิจกรรมของรัฐมาโดยตลอด

เมื่อพิจารณากิจกรรมต่างๆที่รัฐให้ความสำคัญ และต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็จะกำหนดให้เป็นวันสำคัญและจุดเน้นของกิจกรรมที่จะจัดทำหรือจัดให้มีขึ้นในแต่ละปี แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกิจกรรมการศึกษาจะเห็นว่า ยังไม่มีการกำหนดความสำคัญของชาติด้านการศึกษาหรือจัดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ ขึ้นเป็นการเฉพาะมาก่อน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงมอบหมายให้ รศ.ดร.ประยูร ศรีประสานน์ ทำการศึกษาค้นคว้าการจัดให้มีวันการศึกษาของต่างประเทศ การจัดให้มีวันสำคัญต่างๆ และเหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาของประเทศไทย เพื่อเป็นข้อเสนอเกี่ยวกับการกำหนดให้มีวันสำคัญทางการศึกษาเป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมในวันดังกล่าว โดยได้จัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ และเว็บไซต์ www.onec.go.th อย่างกว้างขวาง รวมทั้งการจัดประกวดเรียงความในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา เพื่อให้ทุกส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมเสนอวันที่เหมาะสมและกำหนดเป็นสัญลักษณ์ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกัน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ รศ.ดร.ประยูร ศรีประสานน์ ที่ได้จัดทำรายงานขึ้นนี้อย่างสมบูรณ์ และขอขอบคุณหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ที่เห็นความสำคัญและให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลในการเสนอให้มีการจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ” ของประเทศไทยต่อไป

๕๖ ๖

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

(1)

ความเป็นมา

1

การจัดให้มีวันการศึกษาของต่างประเทศ

3

- วันการศึกษาของอเมริกา

3

- วันการศึกษาของอินโดนีเซีย

4

- วันการศึกษาของเนปาล

4

- วันการศึกษาของบัลแกเรีย

5

วันสำคัญของไทยที่สืบเนื่องมาจากอดีต

6

- วันสำคัญอันเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

6

- วันสำคัญอันเนื่องมาจากสถาบันชาติ

6

- วันสำคัญอันเนื่องด้วยศาสนา

7

- วันสำคัญอันเนื่องจากเทศกาลสำคัญของไทย

7

วันสำคัญของไทยในปัจจุบัน

8

- วันสำคัญที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของบุคคลในแต่ละวัย

8

- วันที่กำหนดให้เป็นความสำคัญของบุพการี

9

- วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของคนที่ทำคุณประโยชน์ต่อ
ประเทศชาติ

10

- วันที่กำหนดให้เห็นความสำคัญของบุคคลที่ประกอบอาชีพบางอย่าง
ที่ควรแก่การสรรเสริญ เทิดทูน และตระหนักในความเสียสละ

13

- วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กรที่
รับผิดชอบดำเนินงานและมีผลการดำเนินงานที่พิทักษ์รักษาและ
ทำคุณประโยชน์แก่ชาติ

15

- วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญกิจกรรมที่เป็นคุณประโยชน์
ต่อประเทศชาติ

17

- วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

20

- วันที่กำหนดให้เห็นความสำคัญของสุขภาพพลานามัย

21

- วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

24

การเลือกวันที่น่ามากำหนดเป็นวันสำคัญ	27
เหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาไทย	31
ข้อเสนอเกี่ยวกับวันการศึกษาแห่งชาติ	38
ข้อเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมที่ควรทำในวันการศึกษาแห่งชาติ	41
ความเห็นของประชาชนต่อการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ	43
ภาคผนวก	45
บรรณานุกรม	52

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของตนเองและสังคม รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดมา โดยได้มีการจัดวางแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ เพื่อกำหนดทิศทางการจัดและดำเนินการศึกษาให้ต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ขณะเดียวกันก็จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาอยู่ในอันดับแรกของกิจกรรมของรัฐตลอดมา

เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่รัฐดำเนินการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก ทั้งเป็นกิจกรรมที่รัฐประสงค์จะให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักในความสำคัญ รัฐก็มักจะกำหนดให้มีวันสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง วันสำคัญดังกล่าวได้มีทั้งวันสำคัญที่กำหนดมาในอดีตและวันสำคัญที่กำหนดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน วันสำคัญเหล่านั้นนอกจากจะกำหนดขึ้นเนื่องจากสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์แล้ว ยังมีวันสำคัญที่เนื่องมาจากเทศกาลสำคัญของไทย ความสำคัญของบุคคลแต่ละวัย ความสำคัญของบุคคลหรือหน่วยงานหรือองค์กร หรือกิจกรรมที่มีคุณประโยชน์ต่อชาติ ความสำคัญของสุขภาพอนามัย ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

หากพิจารณาถึงการเลือกวันที่น่ามาใช้กำหนดเป็นวันสำคัญที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุต่างๆ ดังกล่าวจากการศึกษาพบว่า มีที่มาจากเหตุการณ์ต่างๆ คือ วันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์และพระบรมราชินี วันปราบดาภิเษกของพระมหากษัตริย์ วันที่เกิดกิจกรรมหรือเหตุการณ์นั้น วันเทศกาลสำคัญ วันที่ประกาศใช้กฎหมายหรือวันที่กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนั้นมีผลบังคับใช้ วันจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบกิจกรรมนั้น วันที่ประเทศต่างๆ ถู้อาเป็นวันสำคัญ และวันสวรรคตหรือวันสิ้นพระชนม์ขององค์ผู้ทรงเป็นสัญลักษณ์ หรือให้กำเนิดกิจกรรมนั้น

กระบวนการทางการศึกษา เฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย อาจกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่มีชนเผ่าไทยเกิดขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เหตุการณ์สำคัญที่ถือว่าได้ก่อให้เกิดขึ้นใหม่และมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของไทยมาจนถึงปัจจุบัน อาจจำแนกได้เป็นเรื่องๆ คือ การประดิษฐ์อักษรไทย การแต่งตำราเรียนเล่มแรกของไทย การจัดตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกในประเทศไทย การสอบไล่ครั้งแรกในประเทศไทย พระราชปณิธานของรัชกาลที่ 5 เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนหนังสือ การจัดตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกสำหรับประชาชน การจัดตั้งกรมศึกษาธิการ การขยายการศึกษาสู่หัวเมืองใหญ่ การประกาศใช้โครงการศึกษา(แผนการศึกษาแห่งชาติ)ฉบับแรก การจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรก การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรก การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(2)

การกำหนดให้มีวันสำคัญทางการศึกษานั้น มีหลายประเทศที่ได้กำหนดให้มีวันการศึกษาขึ้นในประเทศนั้น โดยมีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีจะกำหนดวันการศึกษาขึ้นในทุกฤดูใบไม้ผลิ ซึ่งกำหนดวันที่ชัดเจนจะแตกต่างกันไปในแต่ละปี เช่น ปี 2544 ได้ประกาศให้วันที่ 4 เมษายน เป็นวันการศึกษา ส่วนปี 2545 ประกาศให้วันที่ 13 เมษายน เป็นวันการศึกษา เป็นต้น สำหรับอินโดนีเซีย กำหนดให้วันที่ 2 พฤษภาคมเป็นวันการศึกษา ด้วยเหตุผลที่ตรงกับวันคล้ายวันเกิดของนักการศึกษาสำคัญของประเทศ นอกจากนี้ก็มีประเทศเนปาลที่จัดให้ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ เป็นวันการศึกษา เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะที่เป็นสื่อสิ่งเดียวของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่วนประเทศบัลแกเรีย จัดให้วันที่ 24 พฤษภาคม เป็นวันการศึกษาเพื่อส่งเสริมชาติด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการสื่อสาร

กรณีของประเทศไทย หากจะมีการกำหนดให้มีวันการศึกษาแห่งชาติ ก็มีข้อเสนอวันที่ควรนำมาใช้พิจารณากำหนดคือ วันที่ 20 กันยายน (วันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) วันที่ 16 ตุลาคม (วันคล้ายวันธรรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) วันที่ 30 พฤศจิกายน (วันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศเรื่องโรงเรียนใน พ.ศ. 2414) วันที่ 27 มีนาคม (วันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปพระราชทานรางวัลแก่ผู้สอบไล่ได้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย) วันที่ 5 กุมภาพันธ์ (วันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประกาศพระราชปณิธานทางการศึกษา) วันที่ 6 พฤษภาคม (วันที่จัดตั้งกรมศึกษาธิการใน พ.ศ. 2430) วันที่ 1 ตุลาคม (วันประกาศใช้พ.ร.บ.ประถมศึกษาฉบับแรกในประเทศไทยใน พ.ศ. 2464) วันที่ 20 สิงหาคม (วันที่พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้)

หากมีการกำหนดวันการศึกษาแห่งชาติขึ้นดังกล่าวแล้ว กิจกรรมที่ควรจัดทำในวันนั้น ควรจัดทำในลักษณะที่เป็นวันรายงานการศึกษาแก่ประชาชน และให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับต่างๆ เพื่อพิจารณาผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมา และที่จะดำเนินการต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กิจกรรมที่จะจัดขึ้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาต่างๆ ทั้งในระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับกระทรวงศึกษาธิการ โดยระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่ นอกจากจะจัดนิทรรศการแสดงผลงานทางการศึกษาแล้ว ควรมีการจัดประชุมร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษา/เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนระดับกระทรวงนั้น ควรจัดนิทรรศการการจัดการศึกษาในรอบปี ขณะเดียวกันควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาของประเทศ แถลงรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาแก่ประชาชน และแถลงนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาที่จะจัดทำในปีต่อไป นอกจากนี้ในส่วนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่จัดทำรายงานการศึกษา

ประจำปีอยู่แล้ว ก็ควรจะถือเป็นวันที่นำรายงานการศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นมาแถลงต่อประชาชนอย่างเป็นทางการในวันนี้ด้วย

จากการสัมมนาและรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ประชาชนเห็นสมควรจัดตั้งเป็น “วันการศึกษาแห่งชาติ” มากที่สุด 2 วัน คือ วันที่ 20 สิงหาคม และวันที่ 5 กุมภาพันธ์

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคล และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้พิจารณาได้จากคำนิยามของการศึกษาในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ความหมายว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม...” ขณะเดียวกันก็ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า “ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (มาตรา 6)

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการลงทุนจัดการศึกษามาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินที่อันดับสูงสุดของงบประมาณแต่ละปี มักจะเป็นงบประมาณทางด้านการศึกษา ซึ่งได้รับการจัดสรรประมาณร้อยละ 20 หรือ 1/5 ของงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด

หากพิจารณาในด้านผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แล้วพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ นักเรียน นักศึกษาทุกระดับชั้น มีประมาณปีละกว่า 10 ล้านคน นอกจากนี้ก็มีครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทเข้าไปเกี่ยวข้องปีละประมาณ 500,000 คน ขณะเดียวกันหากรวมผู้ที่เรียนการศึกษานอกระบบในรูปแบบต่างๆ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยแล้วก็พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอยู่ตลอดเวลา

เมื่อพิจารณากิจกรรมต่างๆที่รัฐให้ความสำคัญและต้องการยกย่องให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ให้ความสำคัญและให้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยแล้วก็พบว่ารัฐมักกำหนดให้เป็นวันสำคัญว่าด้วยกิจกรรมนั้นๆ โดยในวันดังกล่าว นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกิจกรรมนั้นจะปราศรัยแก่ประชาชนผ่านทางสื่อมวลชนให้ตระหนักในความสำคัญของวันกิจกรรมดังกล่าว และในวันสำคัญของบางกิจกรรมก็จะมีคำขวัญจากบุคคลสำคัญต่างๆ รวมทั้งการกำหนดจุดเน้นของกิจกรรมที่จะจัดทำหรือจัดให้มีขึ้นในแต่ละปีด้วย แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกิจกรรมการศึกษาจะเห็นว่ากิจกรรมการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ทั้งรัฐและประชาชนโดยทั่วไปต่างตระหนักในความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลและประเทศเป็นอย่างยิ่งที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนคือได้มีการจัดตั้งหน่วยงานระดับกระทรวงที่รับผิดชอบจัดการศึกษามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีการจัดวางโครงการศึกษา หรือแผนการศึกษาแห่งชาติมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 อีกเช่นกัน ขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อดำเนินการวางแผนพัฒนาการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2502 และมีการประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ด้วย

แม้จะมีความสำคัญมากดังกล่าวก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่นที่รัฐให้ความสำคัญปรากฏว่ากิจกรรมการศึกษายังมิได้มีการกำหนดความสำคัญในชั้นของการมีวันสำคัญของชาติด้านการศึกษาหรือจัดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ จะมีแต่การกำหนดให้มีวันการประถมศึกษาแห่งชาติ วันการศึกษานอกโรงเรียน และวันครู ซึ่งเป็นส่วนประกอบย่อยของระบบการศึกษาของชาติในส่วนรวมเท่านั้น ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมที่จะมีการกำหนดวันการศึกษาแห่งชาติ หากจำเป็นต้องมีควรจะเป็นวันใด ด้วยเหตุผลใด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การจัดให้มีวันการศึกษาในประเทศต่างๆ
2. การจัดให้มีวันสำคัญต่างๆ ของไทย
3. แนวทางการกำหนดวันสำคัญต่างๆ ของไทย
4. เหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาของไทย
5. ข้อเสนอเกี่ยวกับการกำหนดวันการศึกษาไทยและกิจกรรมที่ควรจัด

วิธีการวิจัย

การจัดทำรายงานฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งหนังสือ บทความ ราชกิจจานุเบกษา และอินเทอร์เน็ต

การจัดให้มีวันการศึกษาของต่างประเทศ

จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต พบว่ามีบางประเทศได้ให้ความสำคัญทางการศึกษา การจัดให้มีวันการศึกษา ประเทศดังกล่าวได้แก่ สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย เนปาล และสาธารณรัฐบัลแกเรีย

วันการศึกษาของสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดวันการศึกษา (Education Day) ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยในระดับชาติ รัฐสภาและประธานาธิบดีถึง 7 คน ของสหรัฐอเมริกา (คือ ริชาร์ด นิกสัน, เจอรัลด์ ฟอर्ड, จิมมี่ คาร์เตอร์, โรนัลด์ เรแกน, จอร์จ บุช (พ่อ), บิล คลินตันและจอร์จ ดับบลิว บุช) ต่างก็ได้ประกาศให้มีวันการศึกษาในทุกฤดูใบไม้ผลิ โดยวันการศึกษาแต่ละปีจะกำหนดขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงบุคคลสำคัญ หรือ เพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษาของประเทศ ดังเช่น ในปี พ.ศ. 2528 (ค.ศ.1985) ประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ได้ประกาศตามมติรัฐสภาที่ 186 ให้วันที่ 2 เมษายน 2528 (April 2, 1985) เป็นวันการศึกษาสำหรับสหรัฐอเมริกา วันดังกล่าวเป็นวันคล้ายวันเกิดครบรอบ 83 ปี ของแรบไบ เชียร์สัน (Rabbi Scheerson) เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่แรบไบผู้นี้เป็นผู้ที่สนับสนุนและส่งเสริมในด้านคุณค่าเชิงจริยธรรม (ethical values) ของ ประชากรที่สอดคล้องกับอารยธรรมอเมริกัน ที่สำคัญคือการปลูกฝังความรักในการใช้ภูมิปัญญา รักเพื่อนมนุษย์และรักพระเจ้า (love of wisdom, love of our fellow man, and love of our Creator) ด้วยเกียรติคุณดังกล่าว รัฐสภาจึงได้มีมติให้รางวัลเหรียญทองของรัฐสภา (Congressional Gold Medal) ในฐานะผู้อุทิศตนเพื่อการปรับปรุงการศึกษาของโลก จริยธรรมและการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ

สำหรับประธานาธิบดี จอร์จ ดับบลิว บุช (George W Bush) ได้ประกาศในวันที่ 4 เมษายน 2544 เป็นวันการศึกษาประจำปี 2544 (Education and Sharing Day, U.S.A. 2001) เพื่อกระตุ้นการสอนเด็กให้มีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมให้อยู่ในระดับสูงสุด (highest standards of ethical behavior) ทั้งนี้เพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ให้ดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมและดำรงสังคม (a decent and caring society) ส่วนในปี 2546 ได้ประกาศให้วันที่ 13 เมษายนเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ (<http://usinfo.state.gov/usa/edu/proco41103h.htm> (30/5/46).)

วันการศึกษาที่กำหนดขึ้นนี้ก็เพื่อให้ครู และผู้นำการศึกษาจัดพิธีกรรม และกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละแห่ง

ในระดับท้องถิ่น ในการประชุมนายกเทศมนตรีของประเทศ นายเทศมนตรี ริชาร์ด เอ็ม เดลี (Richard M Dalay) แห่งนครซิดาโก ซึ่งเป็นประธานการประชุมนายกเทศมนตรีของประเทศได้ประกาศให้วันที่ 21 พฤศจิกายน เป็นวันการศึกษาและกระตุ้นให้นายกเทศมนตรีทั้งหลายใช้วันการศึกษานี้ กระตุ้นทุกส่วนของสังคมให้ทำงานร่วมกับทางโรงเรียนในการศึกษาอบรม แนวคิดของนายกเทศมนตรีนครซิดาโกดังกล่าวได้มีนายกเทศมนตรีของเมืองต่างๆ รับไปปฏิบัติได้แก่ บอสตัน ซีแอตเทิล รอกฮิลล์ และเบย์ซิตี เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของประเทศด้วย

วันการศึกษาของอินโดนีเซีย (2 พฤษภาคม)

กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปตระหนักในคุณค่าของการศึกษา การจัดให้มีวันการศึกษา มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2544 (ค.ศ.2001) โดยกำหนดให้ ตรงกับวันที่ 2 พฤษภาคม เหตุที่เลือกเอาวันนี้ก็เนื่องจากเป็นวันคล้ายวันเกิดของนาย ซูวารตี ซูจาณินกรัต (Soewardi Soerjaningrat) หรือชื่อที่รู้จักกันดีว่า กี ฮาจารย์ เทวันตารา (Ki Hajar Dewantara) ซึ่งเกิดเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2452 (ค.ศ.1899) ซูวารตี เป็นผู้จุดประกายแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อพลังอำนาจ (empowerment) การศึกษาเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนตระหนักในสมรรถนะของตน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยมีครูทำหน้าที่เพียงช่วยเหลือผู้เรียนแต่ละคนให้เรียนรู้ไปตามแนวทางที่เหมาะสมของตน

ซูวารตี มีภาระสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาของประเทศอินโดนีเซียให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมและความต้องการของประเทศ การจัดงานวันการศึกษาของอินโดนีเซียนอกจากนี้เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองการอุทิศตัวเพื่อการศึกษาและพ.ร.บ.การศึกษาของอินโดนีเซียด้วย (the Jakarta Post May 2, 2003. <http://www.infid.be/educationbill.html>. 17/5/46)

วันการศึกษาของเนปาล

ประเทศเนปาล ได้จัดให้มีวันการศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 (ค.ศ.1975) โดยกำหนดให้วันที่ 22 กุมภาพันธ์ เป็นวันการศึกษาในฐานะที่เป็นสื่อเพียงอย่างเดียวในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการศึกษาเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ขณะเดียวกันการจัดให้มีวันการศึกษาขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของการศึกษาฟรีสำหรับคนทั่วไป และส่งเสริมให้เกิด

คุณภาพการศึกษาโดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน

วันการศึกษาของบัลกาเรีย

สาธารณรัฐบัลกาเรีย กำหนดให้วันที่ 24 พฤษภาคม (May 24) เป็นวันการศึกษา เพื่อส่งเสริมชาติด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการสื่อสาร (Culture, Education and Communications) วันนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Day of Slavic Letters

วันสำคัญของไทยที่สืบเนื่องมาจากอดีต

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีการกำหนดวันสำคัญต่างๆ ในลักษณะที่เป็นวันสำคัญของชาติ เพื่อเป็นที่ระลึกถึงความสำคัญของบุคคล การกระทำ พิธีกรรม เทศกาล ฯลฯ โดยวันสำคัญแต่ละวัน นั้นทางราชการ หน่วยงาน องค์กร หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรม เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ ตระหนักและระลึกถึงความสำคัญของวันดังกล่าว ระดับความสำคัญของวันสำคัญที่มีอยู่ในประเทศไทย อาจจำแนกได้ เป็น 2 กรณีคือ กรณีที่มีความสำคัญมากก็จะกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ ที่มีความสำคัญรองลงมาก็เป็นเพียงวันที่ระลึกและจัดกิจกรรมแสดง ให้เห็นถึงความสำคัญนั้นๆ

สาเหตุของการกำหนดให้เป็นวันสำคัญอาจจำแนกได้ดังนี้

1. วันสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีอยู่ด้วยกัน 5 วันคือ วันจักรี (6 เมษายน) วันสำคัญเนื่องด้วยวันตั้งราชวงศ์จักรี วันฉัตรมงคล (5 พฤษภาคม) เป็นวันราชาภิเษกของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (12 สิงหาคม) วันปิยมหาราช (23 ตุลาคม) วันคล้ายวันสวรรคตของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าและวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (5 ธันวาคม) วันสำคัญดังกล่าวทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ นอกจากนี้ก็ยังมีวันสำคัญอันเนื่องมาจากสถาบันพระมหากษัตริย์ที่จัดเป็นวันสำคัญแต่ไม่ได้เป็นวันหยุดราชการ คือวันมหาธีรราชเจ้า (วันที่ 25 พฤศจิกายน) อันเป็นวันคล้ายวันเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ วันพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (28 ธันวาคม) อันเป็นวันคล้ายวันที่พระยาวชิรปราการ ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่า “สมเด็จพระบรมราชาที่ 4 แต่ประชาชนนิยม เรียกว่า “พระเจ้าตากสิน” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2537 : 219)

2. วันสำคัญอันเนื่องมาจากสถาบันชาติ สถาบันชาติในที่นี้คือสถาบันการปกครองประเทศ ซึ่งกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการมีอยู่เพียงวันเดียว คือวันรัฐธรรมนูญ (10 ธันวาคม) อันเป็นวันคล้าย วันพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกของไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 วันสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับสถาบันชาตินั้น ที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คือให้วันที่ 24 มิถุนายน ที่ทางราชการกำหนดให้เป็นวันชาติ แต่ปัจจุบันได้ยกเลิกไป โดยกำหนดวันชาติให้ตรงกับ วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 5 ธันวาคมแทน

3. วันสำคัญอันเนื่องด้วยศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือ ที่สำคัญคือองค์พระมหากษัตริย์จะต้องทรงเป็นพุทธมามกะด้วยเหตุนี้จากกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จึงได้มีการกำหนดให้วันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นวันสำคัญของชาติทั้งที่เป็นวันหยุดราชการ และมีวันหยุดราชการ วันที่เป็นวันหยุดราชการคือ วันมาฆบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) วันวิสาขบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) วันอาสาฬหบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8) วันเข้าพรรษา (วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8) และส่วนที่มีวันหยุดราชการ คือ วันออกพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11)

4. วันสำคัญอันเนื่องเทศกาลสำคัญของไทย อาจจำแนกการแบ่งการจัดวันสำคัญอันเนื่องด้วยเทศกาล เป็น 3 ลักษณะ คือ

4.1 **วันสำคัญอันเนื่องมาจากการเกษตร** เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ เกษตรกรรมจึงเป็นอาชีพหลักของประเทศที่ทางราชการและประชาชนให้ความสำคัญโดยตลอดมา เฉพาะอย่างยิ่งองค์พระมหากษัตริย์ได้ทรงกำหนดให้มีพระราชพิธีสำคัญคือ พระราชพิธีพืชมงคลและพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ แม้ในสมัยปัจจุบันก็ได้กำหนดให้มีวันพืชมงคล (วันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6) โดยในวันนี้ได้มีพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งองค์พระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปเป็นองค์ประธานและถือว่าวันนี้อีกเช่นกันที่ทางราชการกำหนดให้เป็นวันเกษตรกรรมแห่งชาติด้วย

4.2 **วันสำคัญอันเนื่องมาจากวันปีใหม่** ประเทศไทยมีวันปีใหม่ 2 ครั้ง คือวันปีใหม่ไทย และวันปีใหม่นอกกาล วันปีใหม่ไทยคือวันสงกรานต์ ซึ่งทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการคือวันที่ 13, 14 และ 15 เมษายน เพื่อให้ประชาชนได้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เจริญฉลอง เยี่ยมเคารพบุพการี และอยู่ร่วมกันในบรรดาญาติพี่น้อง ส่วนวันปีใหม่นอกกาลตามระบบสากล กำหนดให้มีขึ้นครั้งแรกในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2484 โดยทางราชการกำหนดให้เป็นวันหยุดในวันที่ 1 มกราคม ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ต่อมาได้กำหนดให้หยุดเพิ่มในวันที่ 31 ธันวาคม อันเป็นวันสิ้นปีอีกด้วย

4.3 **วันสำคัญอันเนื่องมาจากเทศกาลทางน้ำ** เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองมากมาย ได้อาศัยลำน้ำเป็นทางคมนาคม ชาวไทยจึงถือสายน้ำมีบุญคุณต่อคนไทย จึงเป็นสิ่งที่คนไทยให้ความเคารพในฐานะแม่คงคา แต่ละครึ่งก็จะจัดพิธีเฉลิมฉลอง ขณะเดียวกันก็ถือโอกาสทำพิธีลอยเคราะห์ของตนเองด้วย โดยพิธีดังกล่าวกำหนดให้มีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 และกำหนดให้วันดังกล่าวเป็นวันลอยกระทง ยึดถือกันว่าเป็นวันสำคัญของชาติ แต่มีวันหยุดราชการ

วันสำคัญของไทยในปัจจุบัน

นอกจากวันสำคัญของไทยที่มีต่อเนื่องมาจากอดีต และยังคงเป็นวันสำคัญของไทยอยู่อีกในปัจจุบัน ดังได้กล่าวแล้ว ยังมีวันสำคัญที่ทางราชการไทยได้กำหนดให้เป็นวันที่ระลึกถึงความสำคัญของบุคคล กิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่กำหนดขึ้นนั้น การกำหนดให้มีวันสำคัญดังกล่าวอาจจำแนกถึงที่มาและวันสำคัญในแต่ละประเภทของที่มา ดังนี้

1. วันสำคัญที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของบุคคลในแต่ละวัย วันที่กำหนดขึ้นดังกล่าวได้แก่

1.1 วันเด็ก (วันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคม)

เกิดขึ้นโดยการริเริ่มของนาย วิ เอ็ม กุลภาณี ผู้แทนองค์การสหพันธ์เพื่อสวัสดิการเด็กระหว่างประเทศ ซึ่งได้เสนอแนวคิดการจัดงานวันเด็กแห่งชาติแก่กรมประชาสงเคราะห์ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กมากขึ้นด้วยเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต สังคมควรร่วมมือกันเพื่อให้เด็กเหล่านี้ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า

กรมประชาสงเคราะห์เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าวและได้จัดงานวันเด็กครั้งแรกในวันจันทร์แรกของเดือนตุลาคม พ.ศ. 2498 ต่อมาทางรัฐบาลเห็นสมควรให้จัดงานวันเด็กในวันเสาร์ที่สองของเดือนมกราคมแทน ตั้งแต่ พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะวันเสาร์เป็นวันหยุดราชการ เด็กไม่ต้องไปโรงเรียนและผู้ปกครองสามารถที่จะพาเด็กเที่ยวชมสถานที่และกิจกรรมต่างๆที่รัฐและเอกชนจัดเฉลิมฉลองได้ (ศิริวรรณ คุ่มน้ำ 2545:13)

1.2 วันเยาวชนแห่งชาติ (20 กันยายน)

วันเยาวชนแห่งชาติเกิดขึ้นเนื่องจากใน พ.ศ. 2528 องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นปีเยาวชนสากล สำหรับประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้กำหนดกิจกรรมเฉลิมฉลองปีเยาวชนสากลดังกล่าวด้วย พร้อมกันนั้นคณะรัฐมนตรียังได้มีมติกำหนดให้วันที่ 20 กันยายน ของทุกปีเป็นวันเยาวชนแห่งชาติ การเลือกเอาวันที่ 20 กันยายนเป็นวันเยาวชนแห่งชาติ ก็โดยเหตุผลที่วันดังกล่าวเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์ไทย 2 พระองค์ที่ได้ทรงครองราชย์ขึ้นเมื่อยังทรงพระเยาว์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงมีพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งทรงมีพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2468 (ศิริวรรณ คุ่มน้ำ 2545 : 155)

1.3 วันผู้สูงอายุแห่งชาติ (13 เมษายน)

ใน พ.ศ. 2525 องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดให้เป็นปีรณรงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยขอให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ร่วมกันส่งเสริม สถานะของผู้สูงอายุทั้งทางสุขภาพกายและใจ และจากการประชุมเรื่องของผู้สูงอายุที่องค์การสหประชาชาติจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2525 เป็นผลทำให้คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2525 อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

2. วันที่กำหนดให้เป็นความสำคัญของบุพการี

บุพการีในฐานะผู้มีพระคุณที่ให้กำเนิด เลี้ยงดู และสั่งสอนบุตรธิดาและเยาวชน อันได้แก่ บิดา มารดา และครูอาจารย์ล้วนเป็นบุคคลที่คนไทยให้ความสำคัญและสำนึกในบุญคุณมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันก็เป็นเช่นเดียวกัน และด้วยความสำคัญของบุคคลดังกล่าว ทางราชการจึงได้กำหนดให้มีวันสำคัญดังนี้

2.1 วันครู (16 มกราคม)

เกิดขึ้นจากการดำริของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะนายกรัฐมนตรีและประธานกรรมการอำนวยการคุรุสภาที่ติดต่อกันมาหลายครั้ง ที่ได้กล่าวต่อที่ประชุมสามัญของคุรุสภา ความสำคัญว่า

“...เนื่องจากผู้เป็นครูมีบุญคุณ เป็นผู้ให้แสงสว่างในชีวิตของเราทั้งหลาย ข้าพเจ้าคิดว่า วันครูควรมีสักวันหนึ่ง สำหรับให้บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลาย ได้แสดงความเคารพสักการะต่อบรรดาครูผู้มีพระคุณทั้งหลาย เพราะเหตุว่าสำหรับคนทั่วไปถ้าวันตรุษ วันสงกรานต์ เราก็นำเอาอัฐิของผู้มีพระคุณบังเกิดเกล้ามาทำบุญ คนที่สงรองลงไปก็คือครู... ข้าพเจ้าคิดว่าในโอกาสนี้ จะขอฝากที่ประชุมไว้ด้วย ลองปรึกษาหารือกันในหลักการทุกคนคงจะไม่ขัดข้อง...” (ศิริวรรณ คุ่มให้ 2545 :16)

จากคำกล่าวข้างต้น คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 จึงได้มีมติให้วันที่ 16 มกราคม เป็นวันครู และให้จัดงานวันครูขึ้นในวันดังกล่าว เพื่อประกอบพิธีระลึกถึงคุณของครูบาอาจารย์ งานวันครูได้จัดขึ้นครั้งแรกในวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2500

การกำหนดให้วันที่ 16 มกราคม เป็นวันครูก็เนื่องมาจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 ซึ่งถือว่าเป็น พ.ร.บ.ครู ฉบับแรกเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2488 ใน พ.ร.บ.ครูฉบับนั้น ได้จัดตั้งคุรุสภา มีหน้าที่ออกข้อบังคับและอำนวยการ หน้าที่ วินัย และจรรยาบรรณครู รวมทั้งเสนอ นโยบายการศึกษาต่อกระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดให้ครูทุกคนเป็นสมาชิกคุรุสภา

2.2 วันแม่แห่งชาติ (12 สิงหาคม)

แม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดของมนุษย์ทุกคน เพื่อระลึกถึงพระคุณแม่ ทางราชการจึงกำหนดให้มีวันแม่ขึ้น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493 ในครั้งแรกกำหนดให้วันที่ 15 เมษายน เป็นวันแม่ ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนมาเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยอย่างมหาศาล (ศิริวรรณ คุ่มให้ 2545:146)

2.3 วันพ่อแห่งชาติ (5 ธันวาคม)

พ่อเป็นบุคคลสำคัญต่อลูก ครอบครัว และสังคม จึงเป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องให้เกียรติ และแสดงความกตัญญู ขณะเดียวกันก็เพื่อให้ผู้เป็นพ่อตระหนักในความรับผิดชอบของตนต่อลูก ครอบครัว และสังคม ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดให้วันที่ 5 ธันวาคม อันเป็นวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอวสุยเดช เป็นวันพ่อแห่งชาติ เพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์ในฐานะพ่อของปวงชนชาวไทย งานวันพ่อแห่งชาติได้จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

3. วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของคนที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ

เพื่อระลึกถึงคุณความดีของบุคคลที่ทุ่มเทแรงงาน และสร้างผลงานอันดีเด่นที่เป็นตัวอย่างแก่การดำเนินตาม วันดังกล่าวได้แก่

3.1 วันนักประดิษฐ์ (2 กุมภาพันธ์)

เป็นวันที่กำหนดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ทรงประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือกังหันน้ำชัยพัฒนา แล้วทรงได้รับการทูลเกล้าถวายสิทธิบัตร เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536

เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในฐานะที่ประดิษฐ์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาและรักษาสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ยังจัดได้ว่า วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 เป็นวันประวัติศาสตร์ของการจดทะเบียนและออกสิทธิบัตรให้แก่พระมหากษัตริย์พระองค์แรกของโลกที่ทรงคิดค้นประดิษฐ์สิ่งที่เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาและรักษาสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2537 รัฐบาลจึงได้มีมติกำหนดให้ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันนักประดิษฐ์

3.2 วันศิลปินแห่งชาติ (24 กุมภาพันธ์)

กำหนดขึ้นเพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติศิลปินผู้สร้างผลงานดีเด่นในด้านต่างๆ โดยการมอบรางวัลศิลปินแห่งชาติ ให้ศิลปินดีเด่นดังกล่าว

วันศิลปินแห่งชาติ กำหนดเอาวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันศิลปินแห่งชาติ โดยวันดังกล่าวเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งประสูติในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2310

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงเป็นกวีเอกของประเทศ และทรงได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก สาขาวรรณกรรม

วันศิลปินแห่งชาติ จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2527 โดยมีสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ และมีวัตถุประสงค์เพื่อการยกย่องและส่งเสริม ช่วยเหลือ ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะอันทรงคุณค่าของประเทศ

3.3 วันข้าราชการพลเรือน (1 เมษายน)

ยึดเอาวันที่ 1 เมษายนของทุกปีเป็นวันข้าราชการพลเรือน เพื่อเป็นที่ระลึกวันที่บังคับใช้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนฉบับแรกคือ ฉบับพุทธศักราช 2471 ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 (บริการสวัสดิการ ก.พ. 2507:4) การประกาศใช้ พ.ร.บ.ดังกล่าวก็เพื่อให้ข้าราชการพลเรือน มีระเบียบปฏิบัติเช่นเดียวกับสากลนิยม และมีระบบบริหารที่เน้นระบบคุณธรรม

วันข้าราชการพลเรือน จัดขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2522 เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่พึงปฏิบัติต่อสังคม หน้าที่ของข้าราชการพลเรือนนั้นมีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ด้วยข้าราชการพลเรือนมีหน้าที่ในการที่จะพัฒนาหน่วยงาน รวมถึงสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ในอนาคต (ศิริวรรณ คุ่มให้ 2545 :45)

3.4 วันอนุรักษ์มรดกไทย (2 เมษายน)

กำหนดขึ้นเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 30 พรรษา เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2528 คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 จึงกำหนดให้วันที่ 2 เมษายนของทุกปี เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทยเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ได้มีพระวิริยะอุตสาหะ บำเพ็ญพระราชกรณียกิจในการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่างๆ คือ พุทธศาสนา ภาษาไทย วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี งานช่าง สถาปัตยกรรม และดนตรีไทย

กิจกรรมที่จัดทำในวันอนุรักษ์มรดกไทย คือการจัดนิทรรศการเผยแพร่พระปรีชาสามารถ รวมถึงพระกรณียกิจในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ รวมทั้งการจัดประกวดต่างๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย

3.5 วันดำรงราชานุภาพ (21 มิถุนายน)

กำหนดขึ้นเพื่อระลึกถึงพระเกียรติคุณของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้ทรงเป็นเสนาบดีพระองค์แรกของกระทรวงมหาดไทย และทรงเป็นผู้นำความเจริญก้าวหน้า และพัฒนางานด้านการปกครอง การศึกษา การสาธารณสุข ประวัติศาสตร์และโบราณคดี เฉพาะอย่างยิ่งงานด้านประวัติศาสตร์ได้ทรงนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไว้มากกว่า 650 เรื่อง ทำให้ได้รับการถวายพระนามว่าเป็นพระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย และทรงเป็นคนไทยพระองค์แรกที่ได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก เมื่อ พ.ศ. 2505

เพื่อระลึกถึงพระเกียรติคุณและพระปรีชาสามารถดังกล่าว ทางราชการจึงได้กำหนดให้นำเอาวันคล้ายวันประสูติของพระองค์ คือวันที่ 21 มิถุนายน เป็นวันดำรงราชานุภาพโดยพระองค์ ประสูติเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2405

3.6 วันสุนทรภู่ (26 มิถุนายน)

สุนทรภู่ หรือพระสุนทรโวหาร (ภู่) เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 ได้รับการยอมรับว่าเป็นกวีเอกของไทยที่มีความสามารถเป็นเลิศด้านกลอนสุภาพ หรือกลอนแปด ได้แต่งวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าทั้งด้านภาษา ประวัติศาสตร์และคติสอนใจไว้หลายเรื่อง จนได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมของโลกและเป็นกวีโลก

เพื่อยกย่องและเชิดชูคุณค่าและความสามารถของสุนทรภูื่อดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดให้มีวันสุนทรภู่ขึ้นเพื่อจัดงานเฉลิมฉลอง โดยนำเอาวันคล้ายวันเกิดของท่านคือวันที่ 26 มิถุนายน เป็นวันสุนทรภู่

3.7 วันรพี (7 สิงหาคม)

พระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงเป็นบุคคลสำคัญที่ริเริ่มจัดวางระบบ และพัฒนาระบบกฎหมายไทย พร้อมกันนั้นก็ยังทรงก่อตั้งโรงเรียนกฎหมายแห่งแรกขึ้นในประเทศไทย จนได้รับการถวายสมัญญาว่า ทรงเป็นพระบิดาแห่งกฎหมายไทย ด้วยเหตุนี้ ทางราชการจึงกำหนดให้วันสิ้นพระชนม์ของพระองค์ท่านคือวันที่ 7 สิงหาคม เป็นวันรพี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นวันกฎหมายไทย

3.8 วันมหิดล (24 กันยายน)

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า เป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทยโดยที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อวางรากฐาน

และพัฒนาการแพทย์แผนปัจจุบันของไทยจนกระทั่ง ทรงได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อ พ.ศ. 2534

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการกำหนดเอาวันคล้ายวันทิวงคตของพระองค์คือวันที่ 24 กันยายน เป็นวันมหิดล ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นวันการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย พระองค์สิ้นทิวงคตเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2472

3.9 วันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (18 สิงหาคม)

กำหนดขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกวันที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคา ณ บ้านห้วยกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 โดยทรงคำนวณได้ก่อนการเกิดสุริยุปราคาครั้งนั้นเป็นเวลาถึง 2 ปี อันแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถด้านวิทยาศาสตร์เฉพาะด้านดาราศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง พระองค์จึงเปรียบเสมือนเป็นพระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย ดังนั้นคณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดให้วันที่ 18 สิงหาคม ของทุกปี เป็นวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

3.10 วันกีฬาแห่งชาติ (16 ธันวาคม)

กำหนดขึ้นเพื่อระลึกถึงวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเข้าร่วมแข่งขันกีฬาแหลมทองครั้งที่ 4 ในฐานะนักกีฬาทีมชาติ ประเภทเรือใบโอเค และทรงได้รับเหรียญทองในการแข่งขัน เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2510 ดังนั้น เพื่อเป็นที่ระลึกในพระปรีชาสามารถด้านกีฬาของพระองค์ และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปสนใจเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพพลานามัยยิ่งขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2529 กำหนดให้วันที่ 16 ธันวาคม ของทุกปี เป็นวันกีฬาแห่งชาติ (ศิริวรรณ คุ่มให้ 2545: 235)

4. วันที่กำหนดให้เห็นความสำคัญของบุคคลที่ประกอบอาชีพบางอย่างที่ควรแก่การสรรเสริญ เทิดทูน และตระหนักในความเสียสละ วันดังกล่าวได้แก่

4.1 วันครู (16 มกราคม)

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อการสั่งสอนอบรมเด็กและเยาวชน รองจากบิดามารดา สังคมไทยให้ความสำคัญต่อการเป็นครูมาก จนถึงกับมีการจัดวันไหว้ครูขึ้นในสถานศึกษาและสถานที่เล่าเรียนต่างๆ ขณะเดียวกันวิชาชีพครูได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความเสียสละ อุตุน และทำงานหนัก ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพนี้จึงเป็นบุคคลที่ควรแก่การสรรเสริญ เทิดทูนและตระหนักในความเสียสละดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีวันครู และการจัดงานวันครูขึ้นในวันที่ 16 มกราคม ของทุกปี ความเป็นมาของการกำหนดวันดังกล่าวให้เป็นวันครูได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2.1

4.2 วันสตรีสากล (8 มีนาคม)

แรงงานหญิงนับวันจะมีความสำคัญในฐานะที่เป็นกำลังแรงงานการผลิตทั้งทางธุรกิจอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และงานหัตถกรรมต่างๆ เป็นที่ปรากฏว่า แรงงานหญิงมีความอดทนต่อ งานที่จุกจิก และซ้ำซาก ตลอดจนชั่วโมงทำงานที่ยาวนาน อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นกำลังสำคัญในการผลิต แต่มักจะถูกเอาเปรียบโดยการยกเอาความเป็นหญิงมาเป็นข้ออ้าง เพื่อกำหนดเงื่อนไขการจ้างงาน จำกัดค่าจ้าง และสวัสดิการให้อยู่ในระดับต่ำ การถูกเอารัดเอาเปรียบดังกล่าวทำให้แรงงานหญิงได้รวมตัวต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมตลอดมา

ในปี 2543 ได้มีการประชุมครั้งที่ 2 ของ International conference of socialist women ซึ่งมีองค์กรต่างๆ จาก 17 ประเทศเข้าร่วมประชุม ในการประชุมครั้งนี้ นางคลารา เซทติน นักสังคมนิยมเยอรมันในฐานะเลขาธิการของสตรีสากลได้เสนอและได้รับอนุมัติอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์จากที่ประชุมให้วันที่ 8 มีนาคมเป็นวันสตรีสากล

การกำหนดเอาวันที่ 8 มีนาคมเป็นวันสตรีสากลก็เพื่อระลึกถึงการต่อสู้ของคณงานหญิงโรงงานทอผ้าในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาที่หยุดงานเป็นเวลา 13 วันเพื่อเรียกร้องเพิ่มค่าจ้างและปรับปรุงสภาพการทำงาน การหยุดงานประท้วงครั้งนั้น ได้เกิดเหตุการณ์บานปลายจนกระทั่งมีการเผาโรงงานขณะที่คณงานกำลังประท้วงอยู่ ทำให้มีคนตายถึง 119 คน ในวันสตรีสากลของทุกปี ผู้หญิงและแรงงานหญิงทั่วโลกจะร่วมใจกันเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของสตรี แม้ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน

4.3 วันข้าราชการพลเรือน (1 เมษายน)

ข้าราชการพลเรือนเป็นกำลังสำคัญต่อการบริหารและพัฒนาประเทศชาติมาทุกยุคทุกสมัย ความสำคัญยิ่งมาปรากฏชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเริ่มปฏิรูปการบริหารและปกครองประเทศให้ทันสมัย ทัดเทียมอารยประเทศ แต่ทรงประสบปัญหาสำคัญที่ขาดข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถ จึงได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นการเฉพาะ ต่อมาได้พัฒนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนฉบับแรกขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนโดยทั่วไป จากพระราชบัญญัตินี้ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 (บริการสวัสดิการ ก.พ. 2507 : 4) ทางราชการจึงกำหนดให้วันดังกล่าวเป็นวันข้าราชการพลเรือน รายละเอียดของการกำหนดวันดังกล่าวแสดงในข้อ 3.3

4.4 วันแรงงานแห่งชาติ (1 พฤษภาคม)

ผู้ใช้แรงงานหรือผู้ประกอบอาชีพที่ใช้แรงงาน นับวันจะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ

ของประเทศมาก ด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงได้กำหนดให้มีวันแรงงาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ประกอบอาชีพที่ใช้แรงงาน สำหรับประเทศไทย ความพยายามจะเฉลิมฉลองวันแรงงานสากลหรือวันแรงงานแห่งชาติ ได้มีมาเป็นเวลานาน แต่ประสบอุปสรรคอันเนื่องจากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และยังมีได้มีการประกาศใช้กฎหมายแรงงานรวมทั้งการอนุญาตให้จัดตั้ง สหภาพแรงงาน ดังนั้นองค์กรที่เคลื่อนไหวจัดงานวันแรงงานสากลหรือที่เรียกในสมัยนั้นว่าวันกรรมกรสากลจึงเป็นองค์กรที่ไม่มีกฎหมายรองรับและมีการกระทำที่เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ อันเป็นอุปสรรคต่อการจัดงานเฉลิมฉลองวันแรงงานสากลอยู่เสมอๆ

ต่อมารัฐบาลไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จึงได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อจัดงานวันกรรมกรสากลขึ้น ในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ทำให้ฝ่ายกรรมกรไม่พอใจ จึงได้มีการประชุมร่วมกันกับฝ่ายรัฐบาล ในที่สุดตกลงกันได้ให้จัดงานเฉลิมฉลองแต่เปลี่ยนชื่อจากวันกรรมกรสากลเป็นวันแรงงานแห่งชาติ และถือเอาวันที่ 1 พฤษภาคม ของทุกปีเป็นวันแรงงานแห่งชาติ (ธนาภิต. วันสำคัญของไทย : ชมรมเด็ก 2541.8 108-110)

5. วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบดำเนินงานและมีผลการดำเนินงานที่พิทักษ์รักษาและทำคุณประโยชน์แก่ชาติวันดังกล่าวได้แก่

5.1 วันกองทัพไทย (25 มกราคม)

กำหนดขึ้น ด้วยถือว่ากองทัพไทยทั้ง 3 เหล่าทัพ คือ กองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ เป็นกำลังสำคัญในการป้องกันประเทศยามศึกสงคราม และเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศในยามสงบ ภารกิจสำคัญของทหารคือ ทำการรบป้องกันประเทศในยามศึกสงครามและประเพณีการทำสงครามแต่โบราณของไทย และประเทศในแถบตะวันออก ถือว่าการทำยุทธหัตถีเป็นการต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่ที่แม่ทัพของทั้งสองฝ่ายออกต่อสู้กันอย่างประชิดตัว มิได้อาศัยกำลังทหารสนับสนุนแต่ประการใด

สำหรับประเทศไทยนั้น นับถือกันมาตลอดเวลาชัยชนะสำคัญที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีต่อพระมหาอุปราชา ด้วยการกระทำยุทธหัตธินั้น เป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของทหารไทย ด้วยเหตุนี้ทางรัฐบาลจึงได้กำหนดวันที่ 25 มกราคม อันเป็นวันที่ตรงกับวันทำยุทธหัตถีดังกล่าวเป็นวันกองทัพไทย มาตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา

5.2 วันครอบครัว (14 เมษายน)

จากการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎรพบว่าปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีอยู่มากมายนั้นมีสาเหตุประการหนึ่งจากปัญหาครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ขัดแย้ง และไม่เข้าใจกัน ขณะเดียวกันวิถีชีวิตของครอบครัวไทยปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิม ที่คนหนุ่มสาวพากันละทิ้งภูมิลำเนามาหางานทำในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ และเมื่อมีลูกก็มักจะนำลูกที่ยังเล็กไปฝากให้บิดามารดาของตนที่อยู่ในชนบทเป็นผู้เลี้ยงดูแทน ทำให้พ่อแม่และครอบครัวไม่มีเวลาอบรมลูก ขณะเดียวกันพ่อแม่ที่แก่ชราต้องทำงานหนัก ทั้งการหาเลี้ยงชีพและเลี้ยงหลาน สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาแก่เด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุดังกล่าว คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 31 ตุลาคม 2532 จึงได้อนุมัติให้วันที่ 14 เมษายนของทุกปี อันเป็นวันสงกรานต์ เป็นวันครอบครัว เพื่อที่สมาชิกของครอบครัวที่กลับไปเยี่ยมพ่อแม่ และลูกในวันสงกรานต์ จะได้มีโอกาสพบปะคนในครอบครัว พ่อแม่ และลูกของตน

5.3 วันคุ้มครองผู้บริโภค (30 เมษายน)

ยุคเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นปัจจุบัน การค้าขายหรือพาณิชย์กรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก ในอดีตที่ผ่านมาผู้เป็นลูกค้ำหรือผู้บริโภคแม้จะเป็นผู้จ่ายเงิน แต่มักเสียเปรียบผู้ค้ำ หรือเจ้าของธุรกิจตลอดเวลา ทั้งในด้านการทำสัญญา การซื้อขาย การได้รับสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ หรือไม่ตรงกับที่สั่งซื้อ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม รัฐบาลจึงได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2522 และกำหนดให้วันที่ 30 เมษายน เป็นวันคุ้มครองผู้บริโภค

5.4 วันลูกเสือแห่งชาติ (1 กรกฎาคม)

กำหนดขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงวันที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนา กองลูกเสือแห่งชาติเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงและนับเป็นประเทศที่ 3 รองมาจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่จัดตั้งกองลูกเสือขึ้น

5.5 วันสหประชาชาติ (24 ตุลาคม)

กำหนดขึ้นเพื่อระลึกถึงวันก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ในฐานะองค์กรที่นำสันติภาพสู่โลกและให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิก ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิก เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2489 เป็นสมาชิกลำดับที่ 55 และได้กำหนดให้มีการเฉลิมฉลองวันสหประชาชาติ ดังกล่าวทุกปี

5.6 วันรัฐธรรมนูญ (10 ธันวาคม)

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดรูปแบบของการปกครองประเทศและสิทธิและ

หน้าที่ของประชาชน เป็นสำคัญสำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยทั่วไป ประเทศไทยก็เป็นเช่นเดียวกันได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 โดยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เพื่อเป็นที่ระลึกในความสำคัญของรัฐธรรมนูญ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทางราชการจึงกำหนดให้วันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันรัฐธรรมนูญ

6. วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญกิจกรรม ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ วันดังกล่าวได้แก่

6.1 วันสันติภาพไทย (16 สิงหาคม)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แม้ประเทศไทยได้ร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นและประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรก็ตาม แต่การประกาศสงครามนั้นก็มิได้รับการเห็นชอบร่วมกันไปหมดด้วยเหตุนี้ จึงมีกลุ่มบุคคลคนหนึ่ง เกรงว่าประเทศไทยจะตกเป็นเมืองขึ้นและแพ้สงคราม บุคคลกลุ่มนี้จึงได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้น เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น และร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการทำสงคราม ขบวนการเสรีไทยนี้มี นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในสมัยนั้นเป็นหัวหน้า การดำเนินงานของขบวนการเสรีไทยมีผลทำให้ เมื่อสิ้นสุดสงครามประเทศไทยไม่ต้องตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามและประเทศไทยได้ประกาศสันติภาพขึ้นในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488

เพื่อเชิดชูและเป็นเกียรติแก่ขบวนการเสรีไทยเนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี แห่งการประกาศสันติภาพ (เมื่อปี พ.ศ. 2488) คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2538 กำหนดให้วันที่ 16 สิงหาคม เป็นวันสันติภาพไทย ในปี พ.ศ. 2538 อีกเช่นกันที่กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการเปิดลานเสรีไทย ขึ้น ณ บริเวณ สวนน้ำบึงกุ่ม ต่อมา ในปี พ.ศ. 2540 มีการพัฒนาและเปลี่ยนชื่อสวนน้ำบึงกุ่มเป็นสวนเสรีไทย และเปลี่ยนชื่อถนนสุขาภิบาล 2 เป็นถนนเสรีไทย พร้อมกันนั้นก็จัดสร้างอาคารเสรีไทยอนุสรณ์ขึ้นในบริเวณสวนเสรีไทย เป็นอาคารสูง 3 ชั้น ภายในจัดเป็นพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเสรีไทย รวมทั้งห้องชีวประวัติ นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าขบวนการเสรีไทย อาคารเสรีไทยอนุสรณ์นี้กำหนดเปิดในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2546 (<http://www.prd.go.th/hot/project/main./html>)

สำหรับในระดับโลกนั้น Don Morris ได้เรียกร้องให้มีการกำหนดวันสันติภาพโลก (World Peace Day) ขึ้น โดยถือเอาวันคล้ายวันเกิดของเขาคือ วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) และของทุกๆปี เป็นวันสันติภาพโดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์แต่ละคนได้ตระหนักถึงพิษภัยของการทำสงคราม ความรุนแรง การรุกราน และการทำลายซึ่งกันและกัน ตามความคิดเห็นของเขา เขาเห็นว่าวิธีการเดียวที่ก่อให้เกิดสันติภาพคือการเจรจาต่อรอง แต่การแก้ปัญหาให้ตรงประเด็นมิใช่ด้วยกำลังทหาร ขณะ

เดียวกันการเรียกร้องสันติภาพต้องเริ่มต้นที่ตัวของแต่ละคนเอง มิใช่เริ่มต้นจากรัฐบาล หรือองค์กร หรือหน่วยงานใด กิจกรรมที่เขาต้องการให้แต่ละคนทำคือการส่งอีเมลล์หรือจดหมายแก่คนที่ตนรู้จัก บอกกล่าวให้ทราบถึงสิ่งที่ตนทำเกี่ยวกับสันติภาพและเรียกร้องให้คนที่ตนรู้จักนั้นเข้าร่วมเรียกร้องสันติภาพ

6.2 วันการศึกษานอกโรงเรียน (8 กันยายน)

กำหนดขึ้นเนื่องจาก องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้กำหนดให้วันที่ 8 กันยายนของทุกปี เป็นวันระลึกสากลแห่งการส่งเสริมการรู้หนังสือและได้เชิญชวนประเทศสมาชิกให้จัดกิจกรรมขึ้นภายในประเทศเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชน ตระหนักในความสำคัญของการรู้หนังสือ รวมถึงตลอดถึงการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

ประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการรู้หนังสือเป็นอย่างดี จึงกำหนดให้วันที่ 8 กันยายนของทุกปีเป็นวันการศึกษานอกโรงเรียน และได้จัดกิจกรรมต่างๆ ในโอกาสที่ระลึกสากลแห่งการรู้หนังสือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา (ธนาภิต 2542 :227)

6.3 วันประชาธิปไตย (14 ตุลาคม)

วันประชาธิปไตยนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปได้ร่วมกัน ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ที่มีรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน และมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทหลัก ของการปกครองประเทศ อันทำให้การเมืองระบอบประชาธิปไตย มีการพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยความสำคัญของวันและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันดังกล่าว รัฐสภาโดยสภาผู้แทนราษฎรในการประชุมวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 และวุฒิสภาในการประชุมวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้กำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคม ของทุกปีเป็นวันประชาธิปไตย

การกำหนดวันประชาธิปไตยดังกล่าวนี้ นับเป็นครั้งแรกที่วันสำคัญของประเทศมีการริเริ่มและกำหนดโดยฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐสภา ซึ่งแต่เดิมนั้นวันสำคัญของประเทศจะเริ่มด้วยการริเริ่มและประกาศโดยฝ่ายบริหารบัญญัติ คือ คณะรัฐมนตรี

6.4 วันมาตรฐานโลก (14 ตุลาคม)

เริ่มวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2489 ผู้แทนจากประเทศผู้นำอุตสาหกรรม 25 ประเทศได้มาประชุมร่วมกัน ณ กรุงลอนดอนและได้มีมติให้จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International organization for standardization หรือ ISO) ขึ้น เพื่อร่วมกันกำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกันเป็นมาตรฐานสากลหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ และสนับสนุนงานการมาตรฐานและกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งขจัดปัญหาข้อ

โต้แย้งทางการค้าอันเนื่องมาจากมาตรฐานที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ก็ต้องทำหน้าที่เสริมความร่วมมือทางด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างประเทศสมาชิก

ISO มีขอบข่ายการดำเนินงานที่กว้างขวาง คือเป็นองค์กรผู้กำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศในเกือบทุกสาขา ยกเว้นสาขาไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ อาหาร และโทรคมนาคม ทั้งนี้ ISO จะมีคณะกรรมการวิชาการที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานซึ่งครอบคลุมตั้งแต่มาตรฐานขั้นพื้นฐาน มาตรฐานวิธีทดสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์และมาตรฐานของระบบ เช่น มาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9000 มาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14001 นอกจากนี้ยังมีบริการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินงานต่างๆ ข้างต้น

เพื่อระลึกถึงวันก่อตั้ง ISO ดังกล่าว จึงมีการกำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันมาตรฐานโลก โดยในแต่ละปี ISO จะเน้นเนื้อหาในการรณรงค์ในเรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์ และความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจโลก

สำหรับประเทศไทย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ในฐานะสถาบันมาตรฐานแห่งชาติของประเทศไทย และเป็นผู้แทนของไทยใน ISO ได้ดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในด้านมาตรฐานคุณภาพ ระบบ และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และในวันมาตรฐานโลกแต่ละปี ก็จะช่วยรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมาตรฐานแก่ธุรกิจอุตสาหกรรม และประชาชนทั่วไป (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 2542)

6.5 วันประณมศึกษา (25 พฤศจิกายน)

การประณมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางรากฐานของการเป็นพลเมืองดีของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยได้เริ่มจัดการศึกษารูปแบบใหม่ตามแนวตะวันตกมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ รัชกาลที่ 6 ได้ทรงรับเป็นพระราชภาระดำเนินการต่อ และเพื่อวางรากฐานการศึกษาไทย ได้ทรงตราพระราชบัญญัติประณมศึกษา พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติประณมศึกษาฉบับแรก โดยกำหนดการเกณฑ์เด็กอายุตั้งแต่ 7 ปี ถึง 14 ปีเข้าเรียน และเน้นกฎหมายฉบับแรกที่ให้สิทธิด้านการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน

เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงเป็นผู้พระราชทานพระราชบัญญัติประณมศึกษาฉบับแรก เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2464 ทางราชการจึงกำหนดให้วันที่ 25 พฤศจิกายน อันเป็นวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เป็นวันการประณมศึกษาแห่งชาติ โดยเริ่มจัดครั้งแรก เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523

7. วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยเป็นมรดกที่บรรพบุรุษที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นแนวทางดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมไทย อันเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยพึงตระหนักและรักษาไว้เป็นมรดกตกทอดถึงชนรุ่นหลังในอนาคต ด้วยความสำคัญดังกล่าวรัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีวันสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม เพิ่มเติมจากวันที่กำหนดมาแต่โบราณ อันได้แก่วันสำคัญเกี่ยวเนื่องถึงพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ วันสำคัญเกี่ยวเนื่องถึงพุทธศาสนา และวันสำคัญเกี่ยวเนื่องมาจากเทศกาลสำคัญของไทย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ให้หัวข้อวันสำคัญของไทยที่สืบเนื่องมาจากอดีตสำหรับวันสำคัญที่เกี่ยวเนื่องถึงวัฒนธรรมไทยที่กำหนดขึ้นใหม่ได้แก่

7.1 วันอนุรักษ์มรดกไทย (2 เมษายน)

กำหนดขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ให้มีพระวิริยะ อุตสาหะบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในการอนุรักษ์มรดกของชาติสาขาต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.4 โดยรัฐบาลได้กำหนดให้วันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ท่านคือวันที่ 2 เมษายน เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528

7.2 วันภาษาไทยแห่งชาติ (29 กรกฎาคม)

วันภาษาไทยแห่งชาติ กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความเป็นเจ้าของภาษาไทยร่วมกัน มิใช่จะให้เป็นการหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งใดเท่านั้น (โครงการเสนอการจัดตั้งวันภาษาไทยแห่งชาติ ของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อ 5.4)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้จัดทำโครงการเสนอรัฐบาลเพื่อกำหนดให้มีวันภาษาไทยแห่งชาติขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองในศุภวาระกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในปี พ.ศ. 2538 ตามโครงการที่นำเสนอได้กำหนดให้วันที่ 29 กรกฎาคม เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ เนื่องจากวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงดำเนินการร่วมอภิปรายเรื่องการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การอภิปรายในวันนั้น ได้ทรงมีพระราชดำรัสให้มีความสำคัญของภาษาไทยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็น และเป็นสิ่งสวยงามอย่างหนึ่ง เช่นในวรรณคดี ทรงแสดงให้เห็นว่า คนไทยโชคดีที่ได้มีภาษาของตนเองมาแต่โบราณ จึงควรรักษาไว้ให้มีความบริสุทธิ์ในการออกเสียงและในวิธีใช้ ซึ่งทรงเห็นว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จึงทรงเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาถึงสาเหตุและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางดีและไม่ดี (โครงการเสนอการจัดตั้งวันภาษาไทย ของคณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย 2537 น.2-3)

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีในการอภิปรายดังกล่าว ได้แสดงถึงพระปรีชาสามารถในทางอักษรศาสตร์ความสนพระราชหฤทัยและความห่วงใยต่อภาษาไทยอันเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติ ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือ นับเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่พระมหากษัตริย์ได้เสด็จไปทรงร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้เสนอโครงการ ในวันที่ 29 กรกฎาคม วันภาษาไทยแห่งชาติต่อรัฐบาล และ ได้รับความเห็นชอบโดยจัดงานเฉลิมฉลองครั้งแรกในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 เพื่อเฉลิมฉลองในศุภวาระกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

8. วันที่กำหนดให้เห็นความสำคัญของสุขภาพพลานามัย

ความมั่นคงของชีวิต อยู่ที่การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ปราศจากโรคภัย พุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวว่า อาโรคยา ปรมา ลาภา การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ แต่ในแต่ละปีปรากฏว่ารัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมากไปกับการให้การรักษาโรคของประชาชน และประชาชนแต่ละคนก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากในแต่ละปีไปกับการรักษาพยาบาลอาการไข้ของตน และของคนในครอบครัววิธีการอย่างหนึ่งที่จะลดค่าใช้จ่ายดังกล่าวลง โดยการทำให้ประชาชนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง ด้วยการรู้จักดูแลรักษาตนเองด้านสุขภาพและอนามัย รวมทั้งการออกกำลังกายอยู่เป็นนิจ พร้อมทั้งหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากสิ่งเสพติด และโรคติดต่อต่างๆ แนวทางที่รัฐดำเนินการในเรื่องดังกล่าวนอกจากการประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย การรักษาสุขภาพอนามัย การหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและโรคติดต่อต่างๆ แล้ว รัฐยังต้องกำหนดให้มีวันสำคัญต่างๆ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยดังนี้

8.1 วันงดสูบบุหรี่โลก (31 พฤษภาคม)

การสูบบุหรี่เป็นประจำนอกจากทำให้ต้องเสียทรัพย์โดยไม่จำเป็นแล้ว ยังเป็นอันตรายต่อสุขภาพพลานามัยทั้งแก่ตนเองและผู้ที่ได้รับควันบุหรี่ ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด โรคถุงลมโป่งพอง โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจต่างๆ นอกจากนี้ยังส่งผลทำให้มีโอกาสเกิดโรคบางโรคมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับควันบุหรี่ เช่น โรคหัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดในสมอง และโรคอื่นๆ อีกหลายโรค จากการศึกษาขององค์การอนามัยโลกระบุชัดเจนว่าการสูบบุหรี่เป็นสาเหตุสำคัญของการป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยสมควรที่สามารถป้องกันได้

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2531 องค์การอนามัยโลก จึงได้กำหนดให้วันที่ 31 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันงดสูบบุหรี่โลก โดยเริ่มจัดงานวันงดสูบบุหรี่โลกในครั้งแรกเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2531

การจัดงานวันงดสูบบุหรี่โลกก็เพื่อกระตุ้นให้ผู้สูบบุหรี่เลิกสูบบุหรี่และให้รัฐบาล ชุมชนและประชากรโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมงดสูบบุหรี่หรือได้รับควันบุหรี่เป็นประจำ รวมทั้งมีการกำหนดคำขวัญในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในแต่ละปี (<http://www.google.co.th/shc.ac.th/anti-smoking-index.htm>. 29/5/2546)

ประเทศไทยได้รับมติขององค์การอนามัยโลกมาเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวันงดสูบบุหรี่โลก โดยทุกวันที่ 31 พฤษภาคม ได้จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนละเลิกและงดสูบบุหรี่ พร้อมทั้งให้ตระหนักถึงพิษภัยของการสูบบุหรี่หรือได้รับควันบุหรี่เป็นประจำ

8.2 วันสร้างสุขภาพแห่งชาติ (27 พฤศจิกายน)

กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและป้องกันพิษภัยเกี่ยวกับสุขภาพ อนามัย และการสาธารณสุข นับตั้งแต่เริ่มตั้งกรมสาธารณสุขใน พ.ศ. 2461 และต่อมาได้ขยายตัวและได้มีประกาศจัดตั้งเป็นกระทรวงสาธารณสุขจวบจนใน พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นวาระครบรอบปีที่ 84 แห่งการสถาปนากระทรวง รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทยทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยมีเป้าหมายให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ตามความจำเป็น โดยถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดูแล บริหารจัดการสุขภาพได้ โดยถือว่า “สุขภาพ” เป็นเรื่องของประชาชนทุกคน และเพื่อประชาชนทุกคน (All for Health and Health for All) (เอกสารประกอบการนำเสนอคณะรัฐมนตรี เรื่อง วันสร้างสุขภาพแห่งชาติ น.2)

เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2520 ที่มุ่งหวังให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดี และมีสิทธิเสมอกันในการได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและไม่เสียค่าใช้จ่าย (มาตรา 52)

ด้วยเหตุต่างๆ ดังกล่าว กระทรวงสาธารณสุขจึงเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้พิจารณานุมัติให้วันที่ 27 พฤศจิกายน อันเป็นวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงให้เป็นวันสร้างสุขภาพแห่งชาติ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบต่อข้อเสนอดังกล่าวในการประชุมวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

การจัดกิจกรรมในวันสร้างสุขภาพแห่งชาติ มีจุดเน้นเพื่อรำลึกคุณงามความดีของผู้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งและพัฒนางานของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรด้านสุขภาพประชาชน และองค์กรต่างๆ ที่เป็นเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนเพื่อให้เกิดการสร้างสุขภาพของประชาชนอีกทั้งยังดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ด้านการสร้างสุขภาพหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และโรคที่ยังเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศ ภายใต้กลยุทธ์ร่วมพลังสร้างสุขภาพ

เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพที่ดีขึ้น และส่งผลถึงโครงสร้างระบบสังคมโดยให้อยู่ยั่งยืน และทำหน้าที่ต่อไปได้อย่างสมบูรณ์ (กระทรวงสาธารณสุข 2545 : 2)

8.3 วันเอดส์โลก (1 ธันวาคม)

โรคเอดส์เป็นโรคที่ค้นพบมาตั้งแต่ พ.ศ. 2524 ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้ป่วยรายแรกที่พบนี้มีอาการป่วยที่แตกต่างจากผู้ป่วยอื่นๆ ที่มีภูมิคุ้มกันปกติ และต่อมาได้พบผู้ป่วยที่มีลักษณะอาการเช่นเดียวกับผู้ป่วยรายนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และทุกรายเมื่อได้รับการตรวจชั้นสูตรทางห้องปฏิบัติการพบว่า การทำงานของเซลล์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับภูมิคุ้มกันโรคไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามปกติ และในที่สุดผู้ป่วยเหล่านี้ก็เสียชีวิต เพราะระบบภูมิคุ้มกันโรคบกพร่อง หลังจากนั้นการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยที่ในขณะนั้นยังไม่มีใครทราบสาเหตุว่าเกิดจากเชื้อชนิดใด

องค์การอนามัยโลกได้ตระหนักถึงพิษภัยของโรคเอดส์และเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนทั่วโลกได้ตระหนักถึงปัญหาเอดส์ร่วมกัน รวมทั้งเพื่อให้คนทั้งโลกตระหนักถึงปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งแพร่เชื้อไวรัสเอช ไอ วี ผ่านการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน การรับเลือด การติดเอดส์จากแม่สู่ลูก ซึ่งหากไม่มีการป้องกันที่ดีแล้ว โรคเอดส์จะเป็นโรคร้าย ที่คร่าชีวิตคนทั้งโลก เนื่องจากยังไม่มีวัคซีนตัวใดป้องกันโรคนี้ได้ และไม่มีตัวยาใดที่สามารถกำจัดเชื้อโรคเอดส์ได้ การรักษาโรคเอดส์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นการรักษาตามอาการตามภาวะแทรกซ้อนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ปัญหาเรื่องโรคเอดส์จึงไม่ใช่เป็นปัญหาสาธารณสุขแต่อย่างเดียว ยังมีผลกระทบเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย ดังนั้น องค์การอนามัยโลกจึงได้กำหนดให้วันที่ 1 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันเอดส์โลก (World Aids Day) เพื่อเป็นการรณรงค์สร้างกระแสให้เกิดความตระหนักทุกกลุ่มเป้าหมายและให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเอดส์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2546 UNAIDS ได้กำหนดคำขวัญว่า “ทุกชีวิตมีค่า โปรดอย่าตัดสินใจด้วยเอดส์” (Stigma and discrimination “Live and let live”)

สำหรับประเทศไทย ในวันเอดส์โลกปี พ.ศ. 2546 กระทรวงสาธารณสุขจะรณรงค์ภายใต้ประเด็น “ทุกชีวิตมีค่า อย่าตัดสินใจด้วยเอดส์” ตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก เพื่อให้สังคมและครอบครัวยอมรับผู้ที่ติดเชื้อเอดส์มากขึ้น ทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถทำงานร่วมกับคนปกติได้อย่างไม่เป็นปัญหา นอกจากนี้ จะมีการรณรงค์ป้องกันผู้ติดเชื้อรายใหม่ ที่ปัจจุบันเปลี่ยนเฉพาะผู้ให้บริการ มาเป็นผู้หญิงที่ให้บริการแอบแฝงมากที่สุด เช่น ในกลุ่มนักศึกษาที่ขายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ป้องกันได้ยาก (<http://www.google.co.th/search?q=cache:DeGz3ve1sSej:www.pakchongtoday...29/5/2546>)

9. วันที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและมลพิษในแต่ละประเทศมีผลทำให้แต่ละปีมีหลายประเทศประสบปัญหาการเกิดวาตภัยหรืออุทกภัยอย่างฉับพลัน บางประเทศก็ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรงและต่อเนื่องหลายปี บางปัญหาเป็นปัญหาระดับโลก เช่น ปัญหาการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก (Green House Effect) ปัญหาปริมาณโอโซนในบรรยากาศลดลง ปัญหาการละลายของน้ำแข็งขั้วโลก และปัญหาการหาพลังงานมาทดแทนการใช้พลังงานน้ำมันเป็นต้น ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวนับวันจะมีสูงขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนไทยและประชาชนโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมจึงได้มีการกำหนดวันสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังนี้

9.1 วันคุ้มครองโลก (22 เมษายน)

เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2513 ประชาชนอเมริกัน กว่า 20 ล้านคนที่ตระหนักถึงพิษภัยและความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ได้พร้อมใจกันมาชุมนุม เพื่อประท้วงการเพิ่มขึ้นของมลภาวะและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นโลก ผลของการประท้วงทำให้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขมลพิษในอากาศของสหรัฐอเมริกาและมีการจัดตั้งสำนักงานป้องกันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นพร้อมกันนั้นก็มีการกำหนดให้ วันที่ 22 เมษายนของทุกปีเป็นวันคุ้มครองโลก หรือ Earth Day โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอัตราการเกิดคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีอยู่หนาแน่นในบรรยากาศ เพื่อกำจัดคลอโรฟลูออโรคาร์บอนซึ่งเป็นตัวทำลายโอโซน และก่อให้เกิดการสะสมความร้อนให้หมดสิ้นไป และเพื่ออนุรักษ์สภาพป่าที่เหลืออยู่ ทั้งที่เป็นป่าเบญจพรรณและป่าดงดิบ

ในวันคุ้มครองโลกของทุกปี ประเทศต่างๆ จะได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อเรียกร้องให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการอนุรักษ์โลก เช่น การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ การอนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ที่เหลืออยู่ในเมือง หมู่บ้าน และภูเขา รณรงค์ให้อนุรักษ์ป่าธรรมชาติ เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และที่อยู่ของสัตว์เน้นการคุมกำเนิดประชากรให้มีอัตราเพิ่มขึ้น ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมและร่วมกันรักษาความสะอาดของถนนหนทางและสภาพที่สาธารณะต่างๆ

สำหรับประเทศไทยได้จัดให้มีการรณรงค์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยสถานสอนภาษาของสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกา หรือ A.U.A.

9.2 วันสิ่งแวดล้อมโลก (5 มิถุนายน)

ระหว่างวันที่ 5-16 มิถุนายน พ.ศ. 2515 รัฐบาลสวีเดนได้จัดให้มีการประชุมเรียกว่า “การประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” (UN. Conference on the human environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม เพื่อพิจารณาร่วมกันในการที่จะหาหนทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมประเทศต่างๆ กำลัง

เผชิญอยู่ การประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 1,200 คน จาก 113 ประเทศ และมีผู้สังเกตการณ์อีกกว่า 1,500 คน จากหน่วยงานของรัฐ องค์การสหประชาชาติ และสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ผลการประชุมครั้งนี้ได้มีข้อตกลงร่วมกันหลายประการ เช่น การจัดตั้งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Programme) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงไนโรบี ประเทศเคนยา โครงการนี้มีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทางที่ดีโดยมีความห่วงใยในเรื่องดิน น้ำ มลพิษทางอากาศ ในฐานะที่ทำหน้าที่กระตุ้นเพื่อให้มีการปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ผลของการประชุมครั้งนี้ยังเป็นที่มาของการกำหนดให้วันที่ 5 มิถุนายน ของทุกปี เป็นวันแห่งการร่วมมือระหว่างชาติทั่วโลกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือวันสิ่งแวดล้อมโลก

ประเทศต่างๆ ได้รับข้อตกลงจากการประชุมครั้งนี้ไปดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นในประเทศของตน สำหรับประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสภาพแวดล้อม พ.ศ. 2518 และจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 อันเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (<http://www.lib.ru.ac.th/journal/worldenvironmentday.html>)

9.3 วันรักต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ (21 ตุลาคม)

เกิดขึ้นเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีต่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ทรงมีพระราชปณิธานอย่างแรงกล้าที่จะฟื้นฟูความสมดุลของธรรมชาติ โดยทรงปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ด้วยพระองค์เองมาโดยตลอด ทรงให้ความสำคัญต่อการบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกว่ามีความสำคัญและน่าเป็นห่วงมากกว่าการปลูก ด้วยเหตุนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2533 กำหนดให้วันพระราชสมภพของพระองค์ คือวันที่ 21 ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันบำรุงรักษาต้นไม้ และต่อมาได้มีมติเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2533 ให้ใช้ชื่อว่า “วันรักต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ” เพื่อประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสเสียสละแรงกาย แรงใจ แสดงความสามัคคีน้อยแก่เหล่าทวยหาเป็นราชสักการะแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้วยการร่วมกันบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกไว้ตามสถานที่ต่างๆ ในช่วงปลายฤดูฝนของทุกปีโดยพร้อมเพรียงกัน (www.forest.go.th)

9.4 วันสิ่งแวดล้อมไทย (4 ธันวาคม)

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายพระพร เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน มีใจความเกี่ยวกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศ

และของโลกที่ทวีความรุนแรงขึ้น และทรงห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังด้วยความสุขุมรอบคอบ โดยให้ถือเป็นหน้าที่ ของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติมิใช่เพื่อประเทศไทยเท่านั้น หากเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของโลกด้วย

พระราชดำรัสดังกล่าว นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวของทุกฝ่ายทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการสนับสนุนกิจกรรมรณรงค์ทางสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะภาคเอกชนได้เริ่มให้ความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ได้มีการริเริ่มโครงการอนุรักษ์ และพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศในส่วนรวม ได้มีการจัดตั้งองค์กรในรูปแบบและลักษณะต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการรวมพลังกันร่วมพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ด้วยความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้มีพระราชดำรัสที่ทรงห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 จึงได้มีมติเห็นชอบในวันที่ 4 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันสิ่งแวดล้อมไทย (http://www.degq.gp.th/king/main_environment.htm)

การเลือกวันที่น่ามากำหนดเป็นวันสำคัญ

จากวันสำคัญที่ทางราชการกำหนดให้มียี่สิบนั้น อาจวิเคราะห์ให้เห็นถึงเหตุผลของการกำหนดว่าจะใช้วันใด หรือให้ตรงกับวันใดนั้นมีที่มาดังนี้

1. มาจากวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์ พระบรมราชินีและพระบรมราชวงศ์ระดับสูงหรือวันเกิดบุคคลสำคัญที่มีพระราชจริยาวัตร หรือคุณลักษณะตรงกับเหตุที่ต้องการกำหนดวันสำคัญนั้นๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การกำหนดวันพ่อให้ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะที่ทรงเป็นองค์พระประมุขของประเทศ อันเปรียบเสมือนเป็นพ่อของคนทั้งประเทศ เหตุผลเช่นเดียวกันก็นำมาใช้ได้กับการกำหนดวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบรมราชินีนาถเป็นวันแม่แห่งชาติ นอกจากวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ แล้วก็มีวันศิลปินแห่งชาติที่กำหนดเอาวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 มาเป็นวันศิลปินแห่งชาติ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ทรงเป็นเอกอัครศิลปินที่มีความสามารถทั้งทางด้านวรรณคดี ดนตรี นาฏศิลป์ และการช่าง จนได้รับยกย่องจากยูเนสโกให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก

อีกวันหนึ่งคือวันอนุรักษ์มรดกไทย ซึ่งกำหนดให้ตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ซึ่งทรงมีพระจริยาวัตรและทรงสนพระทัยเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการอนุรักษ์มรดกไทยทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ การดนตรี นาฏศิลป์ ฯลฯ จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

วันสำคัญอีกวันหนึ่งคือ วันเยาวชนแห่งชาติ ที่กำหนดให้ตรงกับวันที่ 20 กันยายน ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยเหตุผลที่ว่าทั้งสองพระองค์ได้เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ ทางราชการจึงนำเอาคุณลักษณะดังกล่าวมากำหนดเป็นวันเยาวชนแห่งชาติ นอกจากนี้ก็มีวันรักต้นไม้ประจำปีแห่งชาติ ที่กำหนดให้ตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งตรงกับวันที่ 21 ตุลาคม ส่วนวันเกิดของบุคคลที่มีกำหนดเป็นวันสำคัญคือ วันสุนทรภู่

2. มาจากวันคล้ายวันปราบดาภิเษกของพระมหากษัตริย์ วันดังกล่าวคือวันตากสินมหาราช ซึ่งกำหนดให้เป็นวันที่ 28 ธันวาคม อันเป็นวันคล้ายวันปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ของพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือพระเจ้าตากสินมหาราช

3. มาจากวันที่มีกิจกรรมหรือเหตุการณ์นั้นขึ้น กิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นนั้นสามารถนำมาเป็นสัญลักษณ์ให้เห็นถึงความสำคัญของวันที่ระลึกกิจกรรมหรือเหตุการณ์นั้นได้ตัวอย่างของวันที่ได้มาด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจนำมาเสนอได้ดังนี้

วันกีฬาแห่งชาติ กำหนดขึ้นจากวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันทรงได้รับรางวัลเหรียญทองการแข่งขันเรือใบประเภทมด ในกีฬาแหลมทองครั้งที่ 4 วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2510 จึงนำเอาวันที่ดังกล่าวมากำหนดเป็นวันกีฬาแห่งชาติ

วันกองทัพไทย ตรงกับวันที่ 25 มกราคม ซึ่งนำเอาวันที่ตรงกับวันที่สมเด็จพระนเรศวร กระทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชามาเป็นวันกองทัพไทย แม้ปัจจุบันจากการศึกษาพบว่าการทำยุทธหัตถีมิได้ตรงกับวันที่ 25 มกราคมก็ตาม แต่กองทัพไทยก็ยังยึดถือวันดังกล่าวเป็นวันกองทัพไทยมาตลอด

นอกจากนี้ก็ยังมียี่สิบวันอื่นอีก เช่น วันสันติภาพไทย วันประชาธิปไตย วันสิ่งแวดล้อมไทย วันสร้างสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น

4. มาจากวันเทศกาลสำคัญ ที่มีความหมายตรงกับวันสำคัญที่ต้องการกำหนดให้มีขึ้น ดังกล่าวได้แก่

การกำหนดวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ให้ตรงกับวันสงกรานต์วันที่ 13 เมษายน ก็โดยอาศัยเหตุผลที่ว่า ตามประเพณีไทย พอถึงวันสงกรานต์ บรรดาลูกหลานจะพากันกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ เพื่อแสดงความกตัญญู และรดน้ำขอพรจากญาติผู้ใหญ่ ทำให้เห็นความสำคัญของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ชีวิตสูงกว่า ทางราชการจึงถือเอาวันนี้ เป็นวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

ขณะเดียวกัน ตามประเพณีสงกรานต์ก็จะมีการทำบุญปล่อยนก ปล่อยปลา โดยเฉพาะปลาเป็นอาหารโปรตีนสำหรับคนไทยมาตั้งแต่อดีตเพื่อให้คนไทยได้มีอาหารโปรตีนบำรุงสุขภาพกันถ้วนหน้า ทางราชการจึงกำหนดให้วันสงกรานต์วันที่ 13 เมษายน เป็นวันประมงแห่งชาติ มีการปล่อยพันธุ์ปลากุ้งลงในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น เขื่อน แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง และบ่อน้ำประจำหมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้ขยายพันธุ์สัตว์น้ำสำหรับประชาชนต่อไป

ในเทศกาลวันตรุษสงกรานต์อีกเช่นกันที่บรรดาลูกหลาน ญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน แต่อยู่ต่างถิ่นกัน จะพากันเดินทางกลับมาเยี่ยมครอบครัวเดิม เพื่อกราบขอพรผู้ใหญ่ อันเป็นวันที่บุคคลในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้า และครอบครัวจัดได้ว่าเป็นสถาบันหลัก และสถาบันพื้นฐานของการอบรมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี การที่มีครอบครัวอบอุ่น ก็จะมีส่วนสำคัญในการเป็นเกราะคุ้มครอบ ป้องกันการกระทำผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดี ด้วยเหตุที่บุคคลในครอบครัวมาอยู่พร้อมเพรียงกันนี้ ทางราชการจึงได้กำหนดให้วันที่ 14 เมษายน ซึ่งยังอยู่ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เป็นวันครอบครัวอีก

วันหนึ่งด้วย

เช่นเดียวกันกับในวันเข้าพรรษา ซึ่งเป็นวันที่พระภิกษุจะต้องอยู่จำพรรษา ในสถานที่แน่นอน ไม่อาจไปค้างแรมที่อื่นได้ ทั้งนี้เนื่องจากพุทธบัญญัติ ที่ทรงเห็นว่า พระภิกษุในสมัยพุทธกาล ในช่วงหน้าฝนเมื่อภิกษุจะไปตามที่ต่างๆ มีผลที่เหยียบย่ำพันธุ์ข้าวที่ชาวนากำลังปลูกเสียหาย ทำให้ถูกติฉินว่ากล่าวจากชาวบ้าน พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติให้พักแรมประจำที่ในช่วงหน้าฝน วันเข้าพรรษาจึงถือว่าเป็นวันแรกของการเข้าพักแรมประจำที่ และในสมัยพุทธกาลพระภิกษุส่วนใหญ่อาศัยพำนักอยู่ใต้ร่มไม้ ต้นไม้จึงมีความสำคัญต่อพุทธศาสนามาก ทางราชการอาศัยเหตุดังกล่าวกำหนดให้วันเข้าพรรษาเป็นวันต้นไม้แห่งชาติ มีการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของต้นไม้และร่วมกันปลูกต้นไม้ในวันสำคัญนี้

5. มาจากวันที่ประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรือวันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ ตัวอย่างวันสำคัญดังกล่าวได้แก่วันข้าราชการพลเรือน ตรงกับวันที่ 1 เมษายน ซึ่งถือเอาวันที่ใช้พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน ฉบับแรกมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2471 ในวันนี้ได้มีการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของข้าราชการพลเรือนในฐานะที่เป็นสถาบันหลักในการบริหารราชการไทยสถาบันหนึ่ง ในวันนี้ได้มีพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราโชวาทของสมเด็จพระสังฆราชแก่ข้าราชการพลเรือนทุกคน

วันรัฐธรรมนูญเป็นวันสำคัญที่กำหนดขึ้นจากวันประกาศใช้หรือวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวรแก่ประชาชนชาวไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ทางราชการจึงถือเอาวันที่ 10 ธันวาคม เป็นวันรัฐธรรมนูญ ได้มีการเฉลิมฉลองและวางพวงมาลาถวายสักการะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์ผู้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรดังกล่าว

6. มาจากวันตั้งหน่วยงาน หน่วยงานดังกล่าวอาจเป็นหน่วยงานระดับชาติหรือระดับโลกที่มีความสำคัญควรแก่การระลึกถึง เช่น วันคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งให้ตรงกับวันที่ 30 เมษายน เพราะเป็นวันคล้ายวันที่มีประกาศจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค คือวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2522 อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ วันสหประชาชาติ ก็กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสำคัญของสหประชาชาติ ที่จัดตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานกลางแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ และให้ความช่วยเหลือประเทศที่ด้อยความเจริญกว่า องค์การสหประชาชาติจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ประเทศไทยเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ จึงได้กำหนดให้วันที่ 24 ตุลาคม เป็นวันเฉลิมฉลองสหประชาชาติ

7. มาจากวันที่ประเทศต่าง ๆ ถือเอาเป็นวันสำคัญในเรื่องนั้น วันดังกล่าวได้แก่ วันแรงงานแห่งชาติ ซึ่งถือเอาวันที่ 1 พฤษภาคม ของทุกปีเป็นวันแรงงานแห่งชาติ มีการเฉลิมฉลองและรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของผู้ใช้แรงงาน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่น่าความเจริญให้แก่ประเทศชาติ การกำหนดวันแรงงานแห่งชาติและการเฉลิมฉลองที่จัดขึ้นในประเทศไทยก็เป็นไปคล้ายคลึงกับประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ในโลกที่ถือเอาวันที่ 1 พฤษภาคม เป็นวันแรงงานสากล

นอกจากนี้ก็มีวันที่กำหนดตามคำร้องขอทางองค์การระหว่างประเทศ เช่น วันการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งกำหนดให้ตรงกับวันที่ 8 กันยายนของทุกปีตามที่ยังคงการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ กำหนดให้เป็นวันที่ระลึกสากลแห่งการส่งเสริมการรู้หนังสือ วันมาตรฐานโลก (14 ตุลาคม) วันงดสูบบุหรี่โลก (31 พฤษภาคม) และวันเอดส์โลก (1 ธันวาคม) เป็นต้น

8. มาจากวันที่สวรรคตหรือสิ้นพระชนม์ขององค์ผู้ทรงเป็นสัญลักษณ์หรือผู้ทรงให้กำเนิดกิจการนั้นๆ ตัวอย่างเช่น

วันการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเอาวันที่ 25 พฤศจิกายน อันเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มาเป็นวันที่ระลึก

วันรพี คือเอาวันสิ้นพระชนม์ของกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ซึ่งทรงได้รับสมัญญาว่า เป็นพระบิดาแห่งกฎหมายไทย อันถือได้ว่าวันนี้เป็นวันกฎหมายไทย

วันมหิดล ถือเอาวันสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์ กรมหลวงสงขลานครินทร์ ซึ่งทรงได้รับสมัญญาว่าทรงเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์สมัยใหม่ วันดังกล่าวจึงอาจถือได้ว่าเป็นวันการแพทย์สมัยใหม่

เหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาไทย

การจัดการศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดาเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่เริ่มตั้งประเทศ แต่การจัดการศึกษาในสมัยโบราณเป็นการศึกษาที่เรียกในภาษาปัจจุบันว่า เป็นการศึกษาตาม วิชาที่ยังไม่มีหลักสูตร ตำราเรียน ระยะเวลาเรียน สถานที่เรียนและครูผู้สอนเป็นที่แน่นอน สดแล้ว แต่เป็นเรื่องของความตกลงร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี แม้จะเป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน แต่ก็มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นอันมี ผลสำคัญที่ทำให้การศึกษาเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นการศึกษาไทยก็ คงจะยังไม่เจริญรุดหน้ามาอย่างที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบัน เหตุการณ์สำคัญดังกล่าวได้แก่

1. การคิดประดิษฐ์อักษรไทย สังคมไทยก่อนยุคสุโขทัยคงจะมีตัวอักษรไว้บันทึกเรื่องราว ต่างๆ แต่อักษรไทยแบบที่เป็นอยู่ปัจจุบันเป็นอักษรที่ได้พัฒนามาจากลายสือไทยที่พ่อขุนรามคำแหง คิดประดิษฐ์ขึ้น การประดิษฐ์ลายสือไทยทำให้มีอักษรสำหรับบันทึกเรื่องราวต่างๆ มีการแต่งตำรา และ หนังสือต่างๆ เพื่อการศึกษาเล่าเรียนและเพื่อสืบต่อเรื่องราว ศิลปวัฒนธรรม วรรณคดี และ ประวัติศาสตร์ของชาติโดยเฉพาะทำให้เกิดศิลาจารึก และหนังสือไตรภูมิพระร่วงที่จัดว่าเป็น วรรณคดีฉบับแรกของไทย ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาล่าเรียน ต่อความเชื่อต่อพฤติกรรมและแนว ปฏิบัติของคนไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีหลักฐานแสดงให้เห็นว่าการ ประดิษฐ์ลายสือไทย ดังกล่าวเกิดขึ้นในวันใด

2. การแต่งตำราเรียนเล่มแรกของไทย ตำราเรียนเล่มแรกของไทยเกิดขึ้นในสมัยสมเด็จพระ นารายณ์มหาราช เมื่อมีการแต่งหนังสือจินดามณีเพื่อใช้เป็นตำราเรียนภาษาไทยเรื่อยมาจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนต่อเมื่อพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้แต่งหนังสือ มูลบทบรรพกิจ วาหนิติกร อักษรประโยค และสังโยคพิธาน เป็นแบบเรียนมาตรฐานสำหรับการศึกษา รูปแบบใหม่ที่ได้จัดให้มีขึ้นในรัชสมัย ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ก็ไม่ทราบเช่นเดียวกันว่าการแต่งตำราเล่มแรกดังกล่าวเกิดขึ้นในวัน เดือน ปีใด

3. การจัดตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกในประเทศไทย โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม เกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศเรื่องโรงเรียน อันเป็นประกาศจัดตั้งโรงเรียนไว้ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่พฤหัสบดี เดือนอ้าย แรม 3 ค่ำ ปีมะแม ตริศก จุลศักราช 1233 (พ.ศ. 2414) แรม 3 ค่ำ ซึ่งตรงกับ

วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2414 โดยมีพนักงานจากกรมอาลักษณ์เป็นครูสอน มีเงินเดือนครู โรงเรียนหรือในครั้งนั้นเรียกว่าโรงเรียนนี้ตั้งขึ้น เพื่อให้เป็นสถานที่เล่าเรียนสำหรับบุตรหลานข้าราชการที่บิดานำขึ้นทูลเกล้าถวายให้ทรงฝึกหัดเพื่อรับราชการต่อไป

ประกาศเรื่องโรงเรียนฉบับนี้จัดได้ว่าเป็นประกาศเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย

4. การสอบไล่ครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ การจัดให้มีแบบเรียนหลวง และข้าหลวงไล่หนังสือ (สอบไล่) คณะข้าหลวงไล่หนังสือ ได้จัดให้มีสอบไล่หนังสือครั้งแรก เมื่อวันจันทร์ เดือนห้า ขึ้นแปดค่ำ ปีระกา จุลศักราช 1246 ตรงกับวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2427 ใช้เวลาสอบตั้งแต่ 10.30 น. ถึง 14.30 น. เป็นเวลา 4 ชั่วโมง

การสอบไล่ครั้งนี้ได้ออกคำถามจากแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ จนจบพิศาลการ์นต์ มีข้อสอบทั้งคำเทียบศัพท์ และคำเป็นประโยค ตามระดับความรู้ของนักเรียนแต่ละประโยค การสอบครั้งนี้มีผู้เข้าสอบ 40 คน แบ่งเป็น 5 ชั้น คือผู้เรียนจบพิศาลการ์นต์ ผู้เรียนจบไวยากรณ์พิจารณ์ ผู้เรียนจบชั้นโยคพิธาน ผู้ที่เรียนจบมูลบทบรรพกิจ และผู้ที่เรียนไม่จบมูลบทบรรพกิจ การสอบครั้งนี้มีผู้สอบผ่านในชั้นนี้เห็นว่าเป็นผู้รู้หนังสือไทยบริบูรณ์ 4 คน

วันศุกร์ เดือนห้า ขึ้นสิบสองค่ำ ปีระกา จุลศักราช 1246 ตรงกับวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2427 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้เสด็จทอดพระเนตรโรงเรียน พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ และพระราชทานพระบรมราโชวาท ว่าการสอบไล่ครั้งนี้จะเป็นแบบอย่างต่อไปภายหน้า นอกจากนี้ยังมีพระบรมราโชวาทที่แสดงถึงพระราชปณิธานในการจัดตั้งโรงเรียนและการจัดการศึกษาให้เจริญขึ้น โดยพระราชปณิธานส่วนหนึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ัญเชิญไปตีพิมพ์ในธนบัตรราคา 100 บาท ดังมีความสำคัญว่า...

“วิชาหนังสือเป็นวิชาที่นับถือและเป็นที่ยอมรับสรรเสริญมาแต่โบราณว่าเป็นวิชาอย่างประเสริฐ ซึ่งผู้ที่เป็นใหญ่ยิ่ง นับแต่พระมหากษัตริย์เป็นต้น จนตลอดราษฎรพลเมืองสมควร และจำเป็นจะต้องรู้ เพราะเป็นวิชาที่อาจทำให้การทั้งปวงสำเร็จไปได้ทุกสิ่งทุกอย่าง... ในการเวลานี้ผู้ซึ่งจะเป็นข้าราชการไม่รู้หนังสือแล้วเกือบจะเป็นอันใช้ไม่ได้ทีเดียว ได้คิดตั้งใจอยู่ว่าการต่อไปภายหน้า จะต้องเลือกกว่าผู้ใดไม่รู้หนังสือไล่ได้ตามควรแก่ที่จะกำหนด ผู้นั้นจะเป็นขุนนางไม่ได้เลย... ความมุ่งหมายและเริ่มคิดจัดโรงเรียนนี้ประสงค์จะเกื้อกูลแก่ราชตระกูลนั้นแลเป็นที่ตั้ง เมื่อได้กล่าวถึงโรงเรียนนี้ ว่าจะเป็นการสงเคราะห์แต่ตระกูลเจ้านาย ดังนี้ไซ้ว่าจะลืม ตระกูลข้าราชการและราษฎรเสียเมื่อไร โรงเรียนที่มีอยู่แล้วแลที่ที่จะตั้งขึ้นต่อไปภายหน้าโดยมาก ได้คิดจัดการโดยอุตสาห์เต็มกำลังที่จะให้เป็นการเรียบร้อยพร้อมเพรียงเหมือนอย่างโรงเรียนนี้ แลคิดจะให้แพร่หลายกว้างขวางเป็นที่คนเรียนได้มากขึ้นกว่าแต่

ก่อนทั้งจะมีโรงเรียนวิชาอย่างสูงขึ้นไปอีก ซึ่งได้กำลังคิดจัดอยู่บัดนี้ เจ้านายราชตระกูลตั้งแต่ลูกฉัน เป็นต้นลงไป ตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำสุด จะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้าขุนนางไพร่ เพราะฉะนั้นจึงขอบอกได้ว่าการเล่าเรียนในบ้านเมืองนี้จะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุตสาหะจัดให้เจริญขึ้นจงได้...(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 1 จศ. 1246 หน้า 128)

5. พระราชปณิธานเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนหนังสือ และการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักในความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียน และทรงมีพระราชปณิธานอย่างแรงกล้าที่จะทรงส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากประกาศเรื่อง การเรียนหนังสือ ที่ได้มีขึ้นในวันศุกร์ เดือนสาม ขึ้นสองค่ำ ปีกะกา สัปตศก จุลศักราช 1247 (5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2428) ที่ทรงมีพระราชดำริว่า “วิชาหนังสือ เป็นต้นเค้าของความเจริญของบ้านเมืองมากกว่าวิชาอื่นๆ บุคคลที่ได้เล่าเรียนให้รู้จริงแล้ว ก็ทรงชบเลี้ยงให้มียศศักดิ์ รับราชการ โดยไม่เลือกว่าจะมีชาติตระกูลสูงต่ำ แต่ประการใด”

การประกาศฉบับนี้ ยังได้ทรงกำหนดให้มีแบบเรียนหลวงขึ้นเป็นครั้งแรก กำหนดระดับความรู้ของการศึกษาเล่าเรียน และการกำหนดการสอบวัดความรู้ อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกอีกเช่นกัน ดังความในประกาศว่า

...เนื่องจากยังไม่มีเครื่องกำหนดถึงระดับความรู้ของผู้เล่าเรียนอย่างแท้จริง จึงได้ทรงตั้งแบบเรียนหลวงสำหรับสอบไล่วิชาหนังสือไทย และโปรดเกล้าให้มีพนักงานสอบไล่ปีละหนึ่งครั้ง และผู้สอบได้ทุกวิชาในชั้นใด ประโยคใดก็จะพระราชทานรางวัลให้ แต่หากสอบได้ทุกวิชาในประโยค 2 หากประสงค์จะรับราชการ ก็ทรงชบเลี้ยง แต่หากไม่ประสงค์จะรับราชการ ก็ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตโดยไม่ขัดขวาง...

6. การจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับประชาชนแห่งแรก เมื่อได้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับบุตรหลานเจ้านายและข้าราชการแล้ว ก็ทรงมีพระราชดำริขยายการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป โดยทรงประกาศตั้งโรงเรียนวัดมหรณพารามขึ้นเป็นโรงเรียนหลวงสำหรับประชาชนเป็นแห่งแรก และต่อมาได้ขยายการจัดตั้งโรงเรียนดังกล่าวนี้ขึ้นอีกหลายแห่ง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นที่น่าเสียดายว่าจากข้อมูลที่มีอยู่ทราบแต่เพียงว่าโรงเรียนแห่งแรกตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2427 แต่ไม่ทราบว่าจัดตั้งขึ้นวันและเดือนใด

การจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับประชาชนขึ้นแล้ว ได้เกิดความเข้าใจผิดในหมู่ประชาชนว่าเป็นการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อเกณฑ์เด็กเข้าเป็นทหาร ทำให้ประชาชนไม่กล้าส่งบุตรหลานเข้าเรียน เพื่อแก้ความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้น จึงทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการประกาศให้มีความเข้าใจตรงกันว่า

“...ข่าวลือดังกล่าวไม่เป็นความจริง เพราะหากจะเกณฑ์คนเข้าเป็นทหาร แม้จะไม่จัดตั้งโรงเรียนก็สามารถเกณฑ์คนเข้าเป็นทหารได้ จะต้องตั้งโรงเรียนให้เปลืองพระราชทรัพย์ทำไม การที่ทรงจัดตั้งโรงเรียนก็เพราะทรงพระมหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน และมีพระราชประสงค์จะให้วิชาหนังสือไทยรุ่งเรืองแพร่หลาย เป็นคุณแก่ราชการและความเจริญแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไป...(จากวรวิทย์ วศินสรากร 2519 : น.24-26)

7. การจัดตั้งกรมศึกษาธิการ เมื่อได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่างานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้สังกัดอยู่ในกรมทหารมหาดเล็ก ส่วนกรมธรรมการมีหน้าที่จัดการฝ่ายศาสนา เมื่อการศึกษาได้เจริญแพร่หลายขึ้นทรงเห็นสมควรจัดตั้งกรมศึกษาธิการ เพื่อแยกหน้าที่จัดโรงเรียนออกจากกรมทหารมหาดเล็ก

ด้วยเหตุนี้จึงได้ทรงมีประกาศตั้งกรมศึกษาธิการ เมื่อวันศุกร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปีกุน นพศก จุลศักราช 1249 ตรงกับวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2430 มีใจความว่า

“...ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เจ้าพนักงานซึ่งสำหรับจัดการเล่าเรียนทั้งปวงรวมเป็นกรมหนึ่งเรียกว่ากรมศึกษาธิการ ผู้ซึ่งได้รับกระแสพระราชดำริเป็นหัวหน้าพนักงานจัดการเล่าเรียนเป็นตำแหน่งข้าหลวงผู้บัญชาการศึกษา และให้ผู้ซึ่งอยู่ในกรมศึกษาธิการได้รับราชการอยู่ในพนักงานจัดการเล่าเรียนทั้งปวง สังกัดขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการตามตำแหน่งซึ่งได้รับราชการนั้นทุกคน ให้กรมศึกษาธิการนี้เป็นกรมหนึ่งในราชการฝ่ายพลเรือน เหมือนดังกรมอื่นๆ สืบไป...” (วรวิทย์ วศินสรากร 2519 : 26-27)

8. การขยายการศึกษาสู่หัวเมืองใหญ่ เมื่อมีการปฏิรูประบบราชการ ทำให้มีความต้องการผู้มีความรู้ในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อรับใช้ระบบราชการในท้องถิ่นและภูมิภาคของตน และเมื่อจัดการศึกษาให้แพร่หลายสู่สามัญชนตามหัวเมืองต่างๆ ด้วย กรมหมื่นดำรงราชานุภาพจึงมีหนังสือกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2433 โดยผู้ว่าราชการทำหนังสือขอจัดตั้งโรงเรียนหลวงในเมืองต่างๆ อยู่เนืองๆ ทรงเห็นสมควรว่าในปี รศ.110 ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแล้วก็พอคิดจะจัดการโรงเรียนให้แพร่หลายไปหลายหัวเมือง (พาสณา กิจถาวร 2520)

9. การประกาศใช้โครงการศึกษา ฉบับแรก โครงการศึกษา พ.ศ. 2441 จึงเป็นโครงการศึกษาหรือแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของไทย ประกาศใช้วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2441 (ร.ศ. 117) เป็นโครงการศึกษาที่กรมศึกษาธิการจัดทำขึ้น โดยรวบรวมจากรายงานของพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ หรือ เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ที่เสนอเข้ามายังกระทรวงธรรมการ โครงการศึกษาชาติฉบับนี้ มีลักษณะคล้ายกับแผนการศึกษาของอังกฤษมาก

10. การจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรก มหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ตั้งขึ้นในเมืองไทย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วรวิทย์ วคินสรากร 2519 : 37)

11. วันประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก เอกชนเข้ามามีส่วนจัดการศึกษาตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช และได้ขยายตัวมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นหลายแห่งใน ตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เรียกโรงเรียนราษฎร์ว่า โรงเรียน เซลยศักดิ์ และยังมีได้มีกฎหมาย ระเบียบ มาตรฐานและวิธีการควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนราษฎร์อย่างเป็นทางการ เพื่อควบคุมการจัดโรงเรียนราษฎร์ให้อยู่ในระเบียบ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พุทธศักราช 2461 ขึ้น เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2461 ซึ่งนับเป็น พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก และจัดเป็น พ.ร.บ.ทางการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย

ใน พ.ร.บ.ฉบับนี้ได้แบ่งข้อกำหนดออกเป็น 5 ลักษณะคือ ลักษณะที่ 1 การจัดตั้งและเปิดโรงเรียนราษฎร์ ลักษณะที่ 2 การครอบงำ (ควบคุม) โรงเรียนราษฎร์ ลักษณะที่ 3 การปิดเลิกโรงเรียน ลักษณะที่ 4 โรงเรียนอนุบาล และลักษณะที่ 5 วิธีพิจารณาและลงโทษ (วรวิทย์ วคินสรากร 2519 :370-378)

สาระสำคัญของ พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติผู้จัดตั้งโรงเรียน ว่า จะต้องไม่เป็นผู้มีมลทินและต้องโทษ ส่วนผู้ใหญ่ผู้นั้นจะต้องมีวุฒิการศึกษาประโยคครูมูล หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีความรู้ภาษาไทยพอประมาณ การจัดตั้งและเปลี่ยนแปลงโรงเรียนต้องขออนุมัติต่อเสนาบดีกระทรวงธรรมการทางโรงเรียนจะต้องทำรายงานกิจการโรงเรียนต่อเสนาบดีปีละครั้ง กำหนดให้มีผู้ตรวจการศึกษาเพื่อตรวจสอบโรงเรียนราษฎร์ พร้อมกับกำหนดให้ทางโรงเรียนสามารถยื่นคำร้องต่อศาล กรณีมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการเปิดปิดโรงเรียนถึงกระทรวงธรรมการได้ (วรวิทย์ วคินสรากร 2519 :370-378)

12. วันประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรก ความคิดที่จะพยายามขยายการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ให้กว้างขวางและทั่วถึงได้เริ่มกรุยทางมาตั้งแต่สิ้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยทรงอาราธนาพระสงฆ์ตามอารามต่างๆ สอนหนังสือแก่เด็กในละแวกนั้นตามแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์นั้นได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับอยู่ด้วย จนเมื่อ พ.ศ. 2454 ได้มีการตกลงกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงนครบาล เกี่ยวกับความพยายามที่จะให้มีโรงเรียนประถมศึกษา ที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นเรียกว่าการศึกษาประชาชนในทุกตำบล โดยพยายามจัดให้มีขึ้นทีละเล็กทีละน้อยตามกำลังยังไม่ได้บังคับทั่วไป จนถึง พ.ศ. 2464 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2464 (กฤษณา สินไชย 2525 : 61)

สาระสำคัญของ พ.ร.บ.ฉบับนี้ สรุปได้คือ บังคับให้ผู้ปกครองส่งเด็กที่มีอายุครบ 7 ปี เข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนประชาบาล จนอายุครบ 14 ปี โดยไม่เสียค่าเล่าเรียน ยกเว้นเด็กที่มีบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนเกินกว่า 3.2 กิโลเมตร กำหนดเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 320 เวลา (160 วัน = 800 ชั่วโมง) เด็กจะขาดเรียนติดต่อกันไม่เกิน 30 วัน นอกจากนี้ยังแบ่งประเภทของโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ประชาชนจัดตั้งและโรงเรียนที่นายอำเภอจัดตั้ง ทั้งยังกำหนดให้ประชาชนจ่ายภาษีเพื่อการศึกษาที่เรียกว่า เงินศึกษาพลี ปีละ 1-3 บาท การศึกษาภาคบังคับตาม พ.ร.บ.ประถมศึกษาฉบับนี้ใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นที่มีความพร้อมเท่านั้น มิได้บังคับทั่วทุกท้องถิ่น จนเมื่อ พ.ศ. 2478 จึงได้ประกาศใช้ พ.ร.บ.ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ใช้บังคับทั่วทุกตำบล (พันสี หันนาคินทร์ 2521: 136-137)

13. วันประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความคิดเรื่องจะให้ มีกฎหมายด้วยการศึกษาแห่งชาติ ได้มีมานานแล้ว ที่ปรากฏเป็นหลักฐานชัดเจนอยู่ในรายงานของ คณะกรรมการงานพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและรายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาที่ ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2517-2520 เหตุผลสำคัญคือ การจัดการศึกษาของประเทศมีแผนการศึกษา แห่งชาติ เป็นแม่บทกำกับ แต่สถานสภาพตามกฎหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติอยู่ในระดับต่ำกว่า พ.ร.บ.การศึกษา บางระดับและประเภท เช่น พ.ร.บ.ประถมศึกษา พ.ร.บ.ครู พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้และกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการ ศึกษาแห่งชาติ

ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีกฎหมาย เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ข้อกำหนดดังกล่าวฉบับแรกทำให้เกิดการจัดร่างและด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา แห่งชาติ ข้อกำหนดดังกล่าวฉบับแรกทำให้เกิดการจัดร่างและประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ ในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และให้มีผลบังคับใช้วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ ยึดหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง การจัดการศึกษาก็เน้นการกระจายอำนาจ การกำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพการมีส่วนร่วม และการระดมทรัพยากรมาจัดการศึกษา การจัดระบบบริหารมีการรวมหน่วยงานการศึกษา ประกอบด้วย กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาอยู่ภายใต้กระทรวงเดียว คือกระทรวงศึกษาธิการ และมีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา มีการแบ่งการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 สาระสำคัญของ การปรับปรุงแก้ไขคือ ได้มีการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงได้มีการโอนหน่วยงานที่มีภารกิจดังกล่าวให้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการไปสังกัดกระทรวงที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ขณะเดียวกันก็มีการจัดให้มีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอเกี่ยวกับวันการศึกษาแห่งชาติ

ความเหมาะสมของการกำหนดวันการศึกษาแห่งชาติ จากความสำคัญของกิจกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ ประกอบกับเหตุผลของการกำหนดวันสำคัญและวันที่ระลึกต่างๆ ในประเทศไทยดังได้นำเสนอมาเป็นลำดับนั้น เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อบุคคลและประเทศชาติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และอาจจะเลยไปถึงอนาคตด้วย ก็จะเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญไม่ด้อยกว่าเลย ดังนั้นจึงมีเหตุผลสนับสนุนเป็นอย่างมากต่อการจะจัดให้มีวันการศึกษาแห่งชาติขึ้นปัญหาจึงอยู่ที่ว่าสมควรจะกำหนดให้วันใดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ และด้วยเหตุใด

จากการศึกษาถึงประวัติและเหตุการณ์ทางการศึกษาไทยดังได้นำเสนอมาในเบื้องต้น มีข้อเสนอวันที่ควรนำมาพิจารณากำหนด ดังนี้

1. วันที่ 20 กันยายน วันดังกล่าวเป็นวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 การที่เสนอให้นำเอาวันคล้ายวันพระราชสมภพดังกล่าว เป็นวันการศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มและอุทิศพระองค์เพื่อการพัฒนาสมัยใหม่ของไทยมาตลอดรัชกาล ทรงวางรากฐานของระบบการศึกษา การจัดตั้งโรงเรียน การแต่งตำรา การฝึกหัดครู การจัดวางโครงการศึกษา ฯลฯ อันนำความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงมีระบบการศึกษาไทยสืบไป จึงสมควรนำวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์มากำหนดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ ข้อดีของการใช้วันดังกล่าวเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ จะมีประการเดียวก็คือ วันดังกล่าวได้นำมาใช้กำหนดเป็นวันเยาวชนแห่งชาติ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2528

2. วันที่ 16 ตุลาคม เป็นวันที่คล้ายกับวันบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พิธีบรมราชาภิเษกในรัชกาลนี้จัดทำ 2 ครั้ง ครั้งแรกวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 แม้จะทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เนื่องจากทรงมีพระชนมายุเพียง 16 พรรษา จึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินบริหารราชการแทน ต่างกับการบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 ซึ่งทรงบรรลุนิติภาวะ และทรงมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศ ได้ทรงดำเนินการปฏิรูปและพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาได้ทรงปฏิรูปการศึกษาจัดระบบโรงเรียนแบบใหม่ที่มีฆราวาสเป็นครูสอน มีโรงเรียนเป็นพิเศษต่างหาก มีหลักสูตรและแบบเรียนเป็นการเฉพาะ มีการจัดผลการศึกษา มีแผนการจัดการศึกษา และมีหน่วยงานรับผิดชอบจัดการศึกษา แนวการปฏิรูป

และจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาของไทยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหากมิได้มีพิธีบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 อันทำให้ทรงมีพระราชอำนาจบริหารราชการโดยเด็ดขาดแล้ว ระบบการศึกษาไทยก็อาจจะมีได้มีระบบและสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้นวันคล้ายพระบรมราชาภิเษกครั้งที่ 2 นี้ จึงอาจนำมาพิจารณากำหนดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติได้

3. วันที่ 30 พฤศจิกายน วันดังกล่าวในปี พ.ศ. 2414 เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศเรื่องโรงเรียน อันเป็นประกาศจัดตั้งโรงเรียนหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าโรงเรียนขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อเป็นสถานที่เล่าเรียนของบุตรหลานข้าราชการ ที่บิดานำขึ้นทูลเกล้าถวายให้ฝึกหัดเพื่อเข้ารับราชการต่อไป ประกาศดังกล่าวมีความสำคัญในฐานะเป็นประกาศเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาศสมัยใหม่ของไทย ที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีสถานที่เรียนเป็นการเฉพาะ มีครูที่เป็นฆราวาสเป็นผู้สอนและมีการตั้งอัตราเงินเดือนสำหรับผู้สอน ด้วยความสำคัญดังกล่าวก็อาจนำมาเป็นวันการศึกษาแห่งชาติได้

4. วันที่ 27 มีนาคม วันนี้ในปี พ.ศ. 2427 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปพระราชทานรางวัลแก่ผู้สอบไล่ได้เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทที่แสดงพระราชปณิธานที่จะทรงจัดการศึกษาให้เจริญรุ่งเรืองว่า “การเล่าเรียนในบ้านเมืองนี้ จะเป็นข้อสำคัญข้อหนึ่ง ซึ่งอันอุตสาหกรรมจัดให้เจริญรุ่งเรืองได้” ความดังกล่าววนาคารแห่งประเทศไทยได้นำไปตีพิมพ์ในธนบัตรใบละ 100 บาท

5. วันที่ 5 กุมภาพันธ์ วันนี้ในปี พ.ศ. 2428 ได้มีประกาศเรื่องการเรียนหนังสือ ที่แสดงถึงพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะทรงส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนหนังสืออย่างเสมอภาคกัน ดังพระราชปณิธานว่า “วิชาหนังสือเป็นต้นเค้าของความเจริญของบ้านเมืองมากกว่าวิชาอื่นๆ บุคคลที่เล่าเรียนให้รู้จริงแล้ว ก็จะทรงชุบเลี้ยงให้มียศศักดิ์ รับราชการโดยไม่เล็กลงกว่าจะมีชาติตระกูลสูงต่ำแต่ประการใด”

6. วันที่ 6 พฤษภาคม วันนี้เมื่อ พ.ศ. 2430 เป็นวันที่มีประกาศจัดตั้งกรมศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่จัดการศึกษาเล่าเรียนและบังคับบัญชาครูอาจารย์ทั้งปวง ประกาศฉบับนี้ส่งผลให้ผู้เป็นอาจารย์สอนวิชาต่างๆ ที่แม้จะเป็นข้าราชการ แต่มิได้มีสังกัดและมิได้มีตำแหน่งราชการเหมือนข้าราชการกรมอื่น เพราะมิได้มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ดังนั้นเพื่อให้การจัดและบริหารการศึกษามีแบบแผนแน่นอน จึงโปรดเกล้าให้จัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นมีฐานะเป็นกรมใน

ราชการพลเรือน กรมศึกษาธิการได้ขยายตัวและพัฒนาขึ้นเป็นกระทรวงในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 มาจนถึงปัจจุบัน การจัดตั้งกรมศึกษาธิการ เป็นจุดเริ่มต้นการวางแผนการจัดการศึกษาให้เป็นแบบแผน มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนแน่นอน จึงมีความสำคัญที่จะนำมาใช้กำหนดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติได้

7. วันที่ 1 ตุลาคม วันนี้ เมื่อ พ.ศ. 2462 เป็นวันที่ พ.ร.บ.การประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็น พ.ร.บ.ประถมศึกษาฉบับแรกมีผลบังคับใช้ เป็นวันที่เริ่มต้นการจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์อย่างเป็นทางการ แม้จะบังคับใช้เฉพาะท้องที่ที่มีความพร้อมก่อน แต่ก็แสดงให้เห็นเจตนาที่จะจัดการศึกษาระดับนี้ให้ครบทุกตำบล นอกจากนี้ ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานทางการศึกษาหลายอย่าง เช่น การบังคับเด็กเข้าเรียนประถมศึกษา การสนับสนุนให้ประชาชนและท้องถิ่นจัดตั้งโรงเรียน ที่เรียกว่าโรงเรียนประชาบาล และการเก็บภาษีการศึกษาที่เรียกว่าศึกษาพลี เป็นต้น ความสำคัญของวันดังกล่าวจึงสามารถนำมาพิจารณากำหนดเป็นวันการศึกษาแห่งชาติได้

8. วันที่ 20 สิงหาคม วันนี้มีความสำคัญก็เพราะ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นวันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ ซึ่งนอกจากเป็น พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย พ.ร.บ.ฉบับนี้ยังกำหนดแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยให้สิทธิทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ด้านการจัดการศึกษาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนในการจัดการยิ่งขึ้น มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอย่างเต็มที่ โดยทางกระทรวงส่วนกลางที่ได้รวมหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาอยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ และจะดำเนินการเฉพาะการกำหนดนโยบาย วางแผน จัดสรรงบประมาณ กำกับดูแลมาตรฐานการศึกษาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับต่างๆ ด้วย และด้วยความสำคัญดังกล่าว วันที่ 20 สิงหาคม จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาพิจารณากำหนดให้เป็นวันการศึกษาแห่งชาติได้

ข้อเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมที่ควรทำในวันการศึกษาแห่งชาติ

หากคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบกำหนดให้มีวันการศึกษาแห่งชาติขึ้น โดยจะเป็นวันใดก็ได้ สุดแล้วแต่จะมีมติเห็นชอบ สำหรับกิจกรรมที่ควรจัดทำในวันการศึกษาแห่งชาตินั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอว่า ควรเป็นไปในลักษณะของการรายงานการศึกษาแก่ประชาชน โดยให้วันการศึกษาแห่งชาติ เป็นวันรายงานการศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามนโยบายที่กำหนดไว้ในรอบของปีที่ผ่านมา และนโยบายกับทิศทางการจัดการศึกษาที่จะดำเนินการในรอบปีต่อไป การรายงานดังกล่าวจะทำให้ประชาชนได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและเป็นการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา เหตุผลสำคัญที่เสนอให้วันการศึกษาแห่งชาติเป็นวันรายงานการศึกษาแก่ประชาชน ก็เนื่องด้วยภารกิจศึกษาเป็นกิจกรรมที่รัฐจัดสรรงบประมาณให้ในระดับสูงสุดแล้ว การจัดการศึกษายังมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนใหญ่ของประเทศ และมีผลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากแล้ว ยังเป็นไปโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 58 และ 59 ที่ระบุให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้ส่วนเสียสำคัญอื่นใดเกี่ยวกับคนหรือของชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว ซึ่งการดำเนินด้านการศึกษา มีคุณลักษณะสอดคล้องกับเงื่อนไขในบทบัญญัติดังกล่าวทุกประการ

ด้วยเหตุนี้เพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงเห็นสมควรที่จะจัดให้วันการศึกษาแห่งชาติเป็นวันที่หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา ได้จัดกิจกรรมรายงานต่อประชาชน จึงมีข้อเสนอเพื่อการจัดกิจกรรมของหน่วยงานระดับต่างๆ ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาดังนี้

1. ระดับสถานศึกษา ควรจะจัดนิทรรศการและกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา อันถือว่าเป็นการรายงานการจัดการศึกษาแก่ประชาชน ขณะเดียวกันก็ควรให้สถานศึกษาจัดประชุมระหว่างครู บุคลากรโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้นำชุมชนเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทิศทางที่สถานศึกษาควรจะทำในการในปีต่อไป เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของบุคคลท้องถิ่นและประเทศชาติในส่วนรวม

2. ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ก็ควรจัดกิจกรรมในลักษณะเช่นเดียวกันกับสถานศึกษา แต่เนื้อหาสาระที่นำเสนอจะเป็นการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับในด้านการจัดการประชุม นั้น ควรมีการเชิญคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือตัวแทนคณะครู บุคลากรสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ มาร่วมประชุม และในการดำเนินงานประชุม

3. ในระดับกระทรวง

3.1 กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาของประเทศ ควรจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสภาวะการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อรายงานประชาชนให้เห็นถึงการดำเนินงานและผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในรอบขวบปีที่ผ่านมา

3.2 ควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแถลงถึงผลการดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่ได้จัดทำมาในรอบขวบปี และสิ่งที่จะจัดทำในปีต่อไป การแถลงดังกล่าวอาจจัดทางวิทยุและโทรทัศน์ หรือแถลงต่อที่ประชุมสัมมนา ในข้อ 3.3 ก็ได้

3.3 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรจัดให้มีการเสนอรายงานสภาวะการศึกษาประจำปี ดังที่เคยดำเนินการมาอยู่เป็นประจำ แต่มีพิเศษคือ จัดเสนอรายงานต่อที่ประชุมสัมมนา สภาวะการจัดการศึกษาของประเทศ โดยรายงานดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสัมมนา และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม อนึ่งเพื่อให้การสัมมนาและการรายงานสภาวะการจัดการศึกษาของประเทศ บรรลุผลสัมความมุ่งหมาย อาจจะเรียนเชิญ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มาร่วมแถลงผลการดำเนินงานตามนโยบายการศึกษาของรัฐบาล (ตามที่กล่าวถึงในข้อ 3.2) ต่อที่ประชุมสัมมนาด้วยก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น

ความเห็นของประชาชนต่อการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ

วันที่ควรจัดตั้งเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดการสัมมนาเรื่องการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติขึ้น เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2546 เพื่อรับฟังความคิดเห็นของนักวิชาการ นักการศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไปต่อรายงานการวิจัยเรื่องวันการศึกษาแห่งชาติ ที่ รศ.ดร.ประยูร ศรีประสาธน์ จัดทำ ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นตรงกันว่าประเทศไทยควรจัดให้มีวันการศึกษาแห่งชาติขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ สำหรับวันที่ควรกำหนดเป็นวันการศึกษาแห่งชาตินั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าควรเป็นวันใดวันหนึ่งใน 3 วันที่ คือ

1. วันที่ 20 สิงหาคม เนื่องจากวันนี้ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นฉบับแรกของประเทศไทย และจัดเป็นพระราชบัญญัติที่เกิดจากการร่วมระดมความคิดและร่วมพิจารณาจากประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวางทุกภูมิภาคและทุกกลุ่มอายุ รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

2. วันที่ 5 กุมภาพันธ์ มีความสำคัญเนื่องจากวันนี้ในปี พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศพระราชปณิธานด้านการศึกษาให้คนไทยมีการศึกษาเท่าเทียมกัน จะทรงส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ตามพระราชดำริว่า “วิชาหนังสือเป็นต้นเค้าของความเจริญของบ้านเมืองมากกว่าวิชาอื่นๆ บุคคลที่ได้เล่าเรียนให้รู้จริงแล้ว ก็จะสามารถเลี้ยงให้เมียศกดิ์ดีรับราชการโดยไม่เลือกว่าจะมีชาติตระกูลสูงต่ำประการใด”

3. วันที่ 30 พฤศจิกายน มีความสำคัญเนื่องจากวันนี้ในปี พ.ศ. 2414 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกในพระบรมหาราชวัง เป็นโรงเรียนสำหรับบุตรหลานข้าราชการที่บิดานำขึ้นทูลเกล้าถวายให้ทรงฝึกหัดเพื่อรับราชการต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดให้มีการนำเสนอผลการวิจัยเป็นการต่อเนื่องในระหว่างเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2546 -16 มกราคม พ.ศ. 2547 อาทิ การประชุมระดมความคิดเห็น ณ ศูนย์ประชุมอิมแพคเมืองทองธานี เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผ่านทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ www.onec.go.th เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปรับทราบความเป็นมาและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ และเสนอวันที่เหมาะสมที่ควรจัดเป็นวัน

การศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้ยังจัดให้มีการประกวดเรียงความเกี่ยวกับวันการศึกษาแห่งชาติ ทั้งประเภทนักเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ทำให้ความคิดเห็นที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ ดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นไปในทำนองเดียวกันกับผลการสัมมนาที่ได้จัดขึ้น โดยวันที่ได้รับการเสนอสูงที่สุดว่าควรจัดตั้งเป็นวันการศึกษาแห่งชาติ คือวันที่ 20 สิงหาคม และวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ตามเหตุผลและความสำคัญดังที่ได้กล่าวแล้ว

กิจกรรมที่ควรจัดทำในวันการศึกษาแห่งชาติ

เมื่อมีการกำหนดวันการศึกษาแห่งชาติแล้ว ทุกฝ่ายยังเห็นพ้องต้องกันว่าควรให้มีการจัดกิจกรรมในวันการศึกษาแห่งชาติด้วย ควรจัดทำในลักษณะที่เป็นการรายงานการศึกษาแก่ประชาชน และร่วมกันพิจารณาผลการจัดการศึกษา โดยให้หน่วยงานการศึกษาทั้งระดับชาติทั้ง 5 องค์กรหลัก ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกระดับการศึกษาจัดประชุม การจัดแสดงนิทรรศการ พร้อมทั้งแถลงผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา รวมทั้งทิศทางที่จะดำเนินการต่อไป อันเป็นรายงานผลการดำเนินงานต่อประชาชน และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการจัดประชุมร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษา/เขตพื้นที่การศึกษา ส่วนในระดับชาติควรให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาของประเทศ แถลงรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาแก่ประชาชน พร้อมทั้งแถลงนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาที่จะจัดทำในปีต่อไป นอกจากนี้ในส่วนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่จัดทำรายงานการศึกษาประจำปีอยู่แล้ว ก็ควรจะถือเป็นวันที่นำรายงานการศึกษาที่ได้จัดทำมาแถลงต่อประชาชนอย่างเป็นทางการในวันการศึกษาแห่งชาตินี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ภาคผนวก

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา
เรื่อง “การจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ”
วันอังคารที่ 5 สิงหาคม 2546
ณ ห้องกำแหง พลังกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

1. นายรุ่ง	แก้วแดง	เลขาธิการสภาการศึกษา
2. นางสาวมยุรี	จารุपाल	รักษาราชการแทนรองเลขาธิการสภาการศึกษา
3. นายวิเชียร	เกตุสิงห์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
4. นายชินภัทร	ภูมิรัตน	ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา
5. นางเพ็ญพรรณ	จิตตะเสนีย์	นักวิชาการศึกษา 8 ว.
6. นางทิพย์สุดา	สุเมธเสนีย์	นักวิชาการศึกษา 8 ว.
7. นางเรืองรัตน์	วงศ์ปราโมทย์	นักวิชาการศึกษา 8 ว.
8. นางสาววลัยรัตน์	อัศเวศน์	นักวิชาการศึกษา 8 ว.
9. นางสาวยุพา	วิริภิมย์กุล	นักวิชาการศึกษา 7 ว.
10. นางสาวนันทิชา	แจ่มนุราช	นักวิชาการศึกษา 6 ว.

ผู้ทรงคุณวุฒิ/วิทยากร

1. รศ.ดร.ประยูร	ศรีประสาธน์	ผู้วิจัย
2. ศ.สุมน	อมรวินิจฉัย	ประธานคณะกรรมการอำนวยการโครงการสนับสนุนการฝึกอบรมครู (SBT)
3. ดร.สุวัฒน์	เงินจ๋า	ที่ปรึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. นายวินิจ	สุรพงษ์ชัย	ที่ปรึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
5. นายสุรศักดิ์	หลาบมาลา	ที่ปรึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
6. นางวิเชียร	สามารถ	ที่ปรึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
7. ว่าที่ ร.ต.ถาวร	อารีศิลป์	สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
8. นายอุดร	กลิ่นเอี่ยม	สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ

1. นายทองอยู่	แก้วไทรชะ	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. นายนิวัตร	นาคะเวช	ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. นางสาวพรสวรรค์	วงษ์ไกร	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
4. นายปัญญา	วงศ์กุหมัด	รท.ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานอาชีวศึกษาธุรกิจและบริการ
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
5. นางนิตยาภรณ์	จิตต์มณีธรรม	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
6. นายทรงวุฒิ	มลิวลัย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. นายพงศ์ธร	พนมสิงห์	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้แทนผู้บริหารสถานศึกษา/ครู/คณาจารย์

1. นางอุดมศิลป์	ศรีสมบุญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ
2. นางพริ้มพราย	สุฟไปฏก	ผู้อำนวยการโรงเรียนผไทอุดมศึกษา
3. นายสิงห์โต	แก้วกัลยา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทียนถวาย
4. นางมณฑริกา	วิฑูรชาติ	ผู้อำนวยการโรงเรียนมีนประสาธ
5. นายณัฐวุฒิ	สังสิลลา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหญ่
6. นายไพโรจน์	กระจ่างพันธ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินสะอาด
จังหวัดเพชรบูรณ์
7. นางวัชรภรณ์	แก้วพันธ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสามเสน
8. นายมานิช	ระดิงหิน	ผู้จัดการและครูใหญ่โรงเรียนบางอ้อศึกษา
9. นางสาวจินตนา	ธรรมวานิช	ผู้จัดการและครูใหญ่โรงเรียนสมาคมสตรีไทย
10. นางสาวรัตนา	วิทย์ดำรง	โรงเรียนพระฤทัยคอนแวนต์
11. นายศิลปชัย	บุญพานิช	นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพครูแห่งประเทศไทย
12. นายปัญญา	ทรงเสรีย์	เลขาธิการสมาคมพัฒนาวิชาชีพครูแห่งประเทศไทย
13. นายสุขพงษ์	ทัศนกุลกิจ	โรงเรียนวัดฉัตรแก้วจงกลณี
14. นางสาวประภาศรี	ยศภัทรภิญโญ	โรงเรียนวัดช่องลม
15. นายประวิทย์	บึงสว่าง	โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว

ผู้แทนสื่อมวลชน

1. นางฐิติวรรณ	ไสวแสนยาก	หัวหน้าฝ่ายข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. นายพลพิบูลย์	เพ็งแจ่ม	หัวหน้าฝ่ายข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
3. นางกมลทิพย์	ไบเงิน	หัวหน้าฝ่ายข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก
4. นางภาวิณี	เจริญยิ่ง	หัวหน้าฝ่ายข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์มติชน
5. นางสาวสายชล	รอดพับ	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
6. นายคำนึ่ง	เยี่ยมเพื่อน	หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
7. นางสาวสิริกุล	บุญนาค	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
8. นายสุพัต	ทีปะลา	หนังสือพิมพ์มติชน
9. นางสาวสุนันทา	สุขสมัย	หนังสือพิมพ์บ้านเมือง
10. นางสาวชุติมา	สุขวาสนะ	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
11. นางสาวรุ่งนภา	สุดาเทพ	สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11
12. นายสรวิวัฒน์	สนิท	สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11
13. นายบุญเลิศ	สุขสมโชติ	สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11
14. นายสมนึก	แจ็กใจ	สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.
15. นายสุจินต์	ตรงดี	สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.
16. นางสาวนฤมล	อินทรลักษณ์	สถานีวิทยุศึกษา
17. นายวิษณุ	เอมประณีตร	คลื่นวัฒนธรรม
18. นายทรงภูมิ	โฆษกรณัญญ	G G News
19. นายนิรันดร์	ชูเวช	สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
20. นายวิสูตร	หนูพุ่ม	สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
21. นายอิทธิชัย	ทิพย์กรกิจ	สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

การสัมมนา เรื่อง “การจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ”

ความเป็นมา

สืบเนื่องมาจากกรณีที่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จะต้องหลอมรวมภายในโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์รอบด้าน มีศักยภาพ และพร้อมที่จะยืนหยัดอยู่ท่ามกลางความผันผวนของสังคมโลกได้อย่างองอาจ ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนในชาติเห็นความสำคัญและตระหนักว่าดำเนินการปฏิรูปการศึกษาและการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้เป็น “หัวใจของการพัฒนา “คน” ของประเทศชาติ” ประกอบกับประเทศไทยยังไม่เคยมีการประกาศให้มี “วันการศึกษาแห่งชาติ” มาก่อน

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานนโยบายและวางแผนการจัดการศึกษาของชาติ จึงควรกำหนดให้มีวันสำคัญเพื่อเป็นศูนย์รวมของการจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ประชาชนคนไทยทั้งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนา “คนไทย” ให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต โดยเห็นสมควรให้มีการศึกษาวิวัฒนาการและวันสำคัญของการจัดการศึกษาของประเทศไทย ตลอดจนศึกษาวันสำคัญต่างๆ ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้เป็นวันสำคัญของชาติ เพื่อให้ได้ข้อเสนอให้มีการจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ” ของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การศึกษาดังกล่าวได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดการสัมมนา เรื่อง การจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็น ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะนำมาประกอบการศึกษาและจัดทำข้อสรุปในการนำเสนอเพื่อจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษา ตลอดจนวันสำคัญด้านการจัดการศึกษาของประเทศไทย รวมทั้งวันสำคัญทางการศึกษาของประเทศต่างๆ
2. เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาทิ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป
3. เพื่อให้ได้ข้อสรุปสำหรับการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติ และนำเสนอจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

วิธีการดำเนินการ

1. ประสานงานเชิญผู้ร่วมการประชุมสัมมนา
2. จัดการประชุมในวันอังคารที่ 5 สิงหาคม 2546 ณ ห้องประชุมกำแหง พลางกูร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน สื่อมวลชน และข้าราชการสภ. จำนวนประมาณ 50 คน

ผู้รับผิดชอบ

กลุ่มประชาสัมพันธ์สภาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สำนักงานฯ ได้ข้อสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลการศึกษาการจัดตั้งวันการศึกษาแห่งชาติที่สมบูรณ์ และจัดทำข้อเสนอในการจัดตั้ง “วันการศึกษาแห่งชาติ” ของประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นศูนย์รวมของการจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้ประชาชนคนไทยทั้งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนา “คนไทย” ให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2535-2507** (ที่ระลึกในวันครบรอบเจ็ดสิบสองปีของกระทรวง 1 เมษายน 2507). พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.
- กระทรวงสาธารณสุข. **เอกสารการนำเสนอคณะรัฐมนตรี เรื่อง วันสร้างสุขภาพแห่งชาติ ตามหนังสือ กระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ.0706/03/4361 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2545** เรียบ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- กฤษณา สิ้นชัย. **200 ปี การศึกษาไทย ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ**. กทม : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- คณะกรรมการจัดงานฉลองวันเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 100 ปี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. **เอกสาร เรื่องจัดการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511.
- คณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **โครงการเสนอจัดตั้งวันภาษาไทยแห่งชาติ**. 2537.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานครบรอบ 100 ปี โรงเรียนวัดมเหยงคณ์. **พระผู้เริ่มพระราชทานการศึกษาออกถึงประชาชน**. กทม : อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. **ประวัติการศึกษาไทย**. กทม : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป. ๓๓๓. **วันสำคัญของไทย**. กทม : ชมรมเด็ก, 2541.
- บริการสวัสดิการ ก.พ. **ประวัติ ก.พ.และการร่างพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2544**. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรการพิมพ์, 2507.
- พนัส หันนาคินทร์. **การศึกษาไทย**. กทม : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2521.
- พาสณา กิจถาวร. **บทบาทของคณะสงฆ์ในเรื่องการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- มติชน. **วันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2546**
- วรวิทย์ วศิณสรากร. **การศึกษาของไทยฉบับปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กทม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519.
- วารุณี ไอลถารมย์. **การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411-2475**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

วุฒิชัย มูลศิลป์. **การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ศิริวรรณ คุ่มให้. **วันและประเพณีสำคัญ**. กทม : สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ จำกัด, 2545.

สมเจตน์ มุทิตาคุณ. **วันสำคัญของไทย**. กทม : โอเดียนสโตร์, 2531.

สมบัติ จำปาเงิน. **รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยะมหาราช**.

กทม : เวิลด์ มีเดีย จำกัด, 2542.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. **ประวัติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย**.

กทม : ศรีเมืองการพิมพ์, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **วันสำคัญ : โครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทยและ**

แนวทางในการจัดทำกิจกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กทม : โรงพิมพ์ ครูสภา, 2537.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ**

ที่ 2) พ.ศ. 2545. กทม : พริกหวานกราฟฟิค, 2505.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. **ข่าวสมอ**. ตุลาคม-ธันวาคม 2542.

<http://www.forest.go.th>

http://www.google.co.th/search?q=cache:AD_JVBAKIXWJ.:www.shc.ac.th/anls...29/5/2546

<http://www.google.co.th/search?q=cache:IYIJhFNNj-oj:www.thaigoodview.C01...29/5/2546>.

<http://www.tungsong.com>

<http://www.ukar.org/gose10.shtml>

http://www.usmayors.org/usem/this_week-with-nayors/documents/Cities-Make-Plans-to-Obs... 20/12/45

The Jakarta Post May 2,2003 <http://www.infrid.be/educationbill.html...17/4/46>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร. รุ่ง	แก้วแดง	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร. วิเชียร	เกตุสิงห์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
ดร. รุ่งเรือง	สุชาภิรมย์	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ

ผู้วิจัย

รศ.ดร. ประยูร	ศรีประสาธน์	ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) วิทยาลัยปทุมธานี
---------------	-------------	---

บรรณาธิการ

นางอัมพร	พงษ์กังสนานันท์	หัวหน้ากลุ่มประชาสัมพันธ์สภาการศึกษา
----------	-----------------	--------------------------------------

ผู้ประสานงานโครงการ

นางสาวสมลักษณ์	คลองแคล้ว	นักวิชาการศึกษา 6 ว.
----------------	-----------	----------------------

ประชาสัมพันธ์โครงการ

นางสาวสมลักษณ์	คลองแคล้ว	นักวิชาการศึกษา 6 ว.
นางสาวไกล้ตา	สดสมศรี	นักประชาสัมพันธ์ 5
นางกนกพรรณ	ปัญญาสุข	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 5
นางสาวทัศนวัลย์	เนียมบุปผา	นักวิชาการศึกษา 4

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

นายกวิน	เสื่อสกุล	เจ้าหน้าที่บริหารงานประชาสัมพันธ์ 7
---------	-----------	-------------------------------------